

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1999 metai

LI
LEIDYKLA

Vilnius 2000

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1999

VILNIUS 2000

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1999

VILNIUS 2000

UDK 947.45

Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo Universitetas

Alfonsas EIDINTAS

Vilniaus Universitetas

Algirdas GIRININKAS

Lietuvos istorijos institutas

Vytautas MERKYS (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Vacys MILIUS

Lietuvos istorijos institutas

Edmundas RIMŠA (pirm. pavaduotojas)

Lietuvos istorijos institutas

Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė)

Lietuvos istorijos institutas

Antanas TYLA

Lietuvos istorijos institutas

Redakcinės kolegijos adresas:

Kražių g. 5, 2001 Vilnius

<http://www.crosswinds.net/~istorija/lim.html>

Išleista Lietuvos istorijos instituto užsakymu

ISSN 0202-3342

ISBN 9986-780-33-0

© Lietuvos istorijos institutas, 2000

© Straipsnių autoriai, 2000

VAIDA KAMUNTA VIČIENĖ

**VALDOVO PATRONATAS IR KATALIKŲ BAŽNYČIOS PAREIGŪNAI
LDK XVII A. ANTROJOJE PUSĖJE**

Įvadas

XVII a. II pusėje LDK priklausė Vilniaus, Žemaičių (Medininkų), Smolensko, dalis Lucko (Palenkės Bielsko, Janovo, Šereševo, Kameneco dekanatai) vyskupijos ir kartu su Lenkija valdyta Livonijos vyskupija. Visos vyskupijos, išskyrus Lucko, priklausė Gniezno arkivyskupijai, o Luckas – Lvovo arkivyskupijai. Lenkijos įtakoje Lietuvos-Lenkijos pasienyje anksčiausiai, 1358 m., buvo įkurta Lucko vyskupija. Vilniaus vyskupija įkurta po Lietuvos krikšto 1388 m., Žemaičių – 1417 m., pasibaigus karams su Vokiečių ordinu. Smolensko vyskupija suformuota 1636 m. iš atkovotų iš Rusijos žemių. Vendeno (Livonijos) vyskupija buvo įkurta 1582 m., tačiau XVII a. I pusės karų su Švedija metu buvo prarasta didesnė Livonijos dalis, o likusią valdė kartu Lietuva ir Lenkija. Prie Livonijos popiežius Inocentas XI 1685 m. prijungė Kuršo, arba Piltenės, vyskupiją. Tokiu būdu susiformavo Livonijos vyskupija su sostu Daugpilyje¹.

Vilniaus vyskupija buvo didžiausio ploto Lenkijos-Lietuvos valstybėje. Jos vyskupas nuo 1638 m. turėjo pagalbininką Baltarusijos sufraganą², rezidavusį Obolcuose. Jo žinioje buvo Minsko, Mstislavlio vaivadijos, dalis Polocko ir Vitebsko vaivadijų. Vilniaus, Žemaičių ir Lucko vyskupijos buvo padalytos į dekanatus. Iš Lucko vyskupijos Lietuvai priklausė minėti 4 dekanatai (iš viso joje buvo 14 dekanatų), Vilniaus vyskupijoje XVII a. II pusėje buvo 26 dekanatai, Žemaičių vyskupijoje – 16 dekanatų. Smolensko vyskupija buvo nedidelė, nuolatinės karo įtampos su Rusija zonoje. Po XVII a. vidurio karų 1686 m. Amžinąja taika nustatčius LDK ir Rusijos sieną, joje liko tik 3 parapinės bažnyčios Neveļyje, Sebeže ir Velīže.

---

¹ S. L i t a k, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin, 1996, p. 36–38.

² J. K u r c z e w s k i, *Biskupstwo wileńskie*, Wilno, 1992, p. 83.

Vyskupijų ir dekanatų ribos (išskyrus Žemaičių vyskupiją, kurios ribos sutapo su Žemaičių kunigaikštystės ribomis) neatitiko vaivadijų, pavietų ribų, net LDK-Lenkijos sienos, todėl Lucko vyskupijos Bielsko, Janovo dekanatuose dalis parapijų priklausė LDK, dalis – Lenkijai.

Vyskupijų raidą lėmė valstybės politinis gyvenimas: sėkminga užsienio politika bei stabilumas ir sąjunga su Katalikų Bažnyčia viduje. Parapijos, mažiausios Katalikų Bažnyčios Lietuvoje ląstelės, atliko ne tik religinę, bet ir švietėjišką, globėjišką, visuomeninę, net valstybinę funkcijas, integruodamos gyventojus³. Pagrindinis parapijos šeimininkas buvo klebonas. Nuo jo sugebėjimų bei veiklos priklausė ne tik parapijos gyvenimas, bet ir gyventojų nuostatos įvairiais visuomeniniais, politiniais klausimais. Valstybėje klebonai glaudžiai bendravo su visais gyventojų sluoksniais, formavo jų dvasinį pasaulį, tarpusavyo santykius, požiūrį į valstybinių įsipareigojimų vykdymą. Todėl klebonų, kaip socialinės grupės, tyrimas yra svarbus ir reikšmingas, bet mažai tirtas klausimas.

Klebonų pasirinkimas ir skyrimas į parapijas priklausė nuo kelių veiksnių. Vienas svarbiausių buvo patronato teisė (*ius patronatus*), kitaip tariant, kieno lėšomis, kokiose žemėse – valstybinėse, privačiose (bajoriškose) ar bažnytinėse buvo funduota parapiinė bažnyčia. Bažnyčios fundatorius pagal šią patronato teisę iš vyskupo įgydavo teisę skirti (*praesentare*) funduotos bažnyčios kleboną⁴.

Šiame straipsnyje tirsime XVII a. II pusėje valdovo patronatui priklausiusias parapijas ir jų klebonus, kurių paskyrimas užfiksuotas Lietuvos Metrikos 123–149 knygose. Darbo tikslas – nustatyti, kiek leidžia naudojama archyvinė medžiaga, Lenkijos-Lietuvos valdovo poveikį Katalikų Bažnyčiai Lietuvoje, jo naudojimąsi patronato teise ir iš to kylančias realijas. Darbas susidės iš 4 dalių. Jose bandysime išsiaiškinti to laikotarpio valdovo patronuotų parapijų skaičių, klebonų pasirinkimo kriterijus, paskyrimo procedūrą ir reikšmę pačiam dvasininkui bei valdovui. Pasinaudodami kolektyvinės biografijos metodika, charakterizuosime kiek tai įmanoma valdovo paskirtus bažnytinius pareigūnus. Dviejuose prieduose pateikiame valdovo paskyrimo privilegijos pavyzdį, bažnytinių pareigūnų, kuriuos valdovas skyrė į bažnytinius postus, abėcėlinį sąrašą.

Pasirinktas laikotarpis turėtų atspindėti potrientinės reformuotos Katalikų Bažnyčios padėtį, galutinai pasibaigus Kontrreformacijai. Chronologiškai apimtų 1648–1709 m.⁵, nes, peržiūrint Metriką, nenorėta kelias netelpančias į XVII a. II pusę privilegijas palikti nepanaudotas (pvz., 125 knyga apėmė 1648–1651 m. laikotarpį, o 148 knyga – 1697–1709 m.). Per 50 metų turėtų bent kartą valdovo patronuojamoje bažnyčioje pasikeisti klebonas, ir šis veiksmas turėtų būti užfiksuotas privilegijoje, įtrauktoje į Lietuvos Metriką.

Perželgę 123–149 Lietuvos Metrikos knygas, suradome 229 bažnytinių pareigūnų valdovo paskyrimo privilegijų paminėjimus. Apie 55 privilegijų egzistavimą sužinojome

³ S. L i t a k, *Od reformacji do oświecenia. Kościoł katolicki w Polsce nowożytnej*, Lublin, 1994, p. 85.

⁴ Ten pat, p. 102.

⁵ *Lietuvos Metrika* (toliau – *LM*) 123–129; naudotasi Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomais mikrofilmais.

tik iš privilegijų užfiksavimo dokumentų registre, o 164 privilegijų turime ištikus tekstus. Šios valdovų privilegijos apima visų 5 vyskupijų įvairias bažnyčias. Į tyrimų objektą įtraukėme ne tik tas privilegijas, kurios buvo susijusios su parapijų klebonų skyrimu, bet ir 41 privilegiją, susijusią su aukštesniųjų dvasininkų – kanauninkų, kapitulos narių ar net vyskupų skyrimu.

Lietuvos Metrikos duomenis pildėme kita Katalikų Bažnyčios veiklą atspindinčia archyvine medžiaga, esančia Kauno arkivyskupijos kurijos archyve, Vilniaus universiteto ir Lietuvos mokslų akademijos bibliotekų rankraštynuose. Tai daugiausia XVII a. II pusės vizitacijų duomenys, kurie kai kuriais atvejais leido patikslinti bažnytinių pareigūnų beneficijas. Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne P. Jatulio fonde suradome informacinių procesų išrašų iš Vatikano archyvo apie skiriamus aukštuosius bažnytinius pareigūnus – vyskopus, sufraganus. Jų duomenys leido papildyti aukštųjų bažnytinių pareigūnų biografijas⁶.

XVII–XVIII a. Vilniaus ir Žemaičių vyskupijų sinodų nutarimai, vyskupų ganytojiški laišakai suteikė duomenų apie bažnytinės valdžios požiūrį į klebonų asmenis bei veiklą, pridėti parapijų sąrašai padėjo tikslinti jų tinklą, įvertinti tuometinę Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvoje⁷.

Su Katalikų Bažnyčios patronato problema istoriografijoje susidurta nagrinėjant LDK vyskupijų kūrimąsi bei veiklą. M. Valančiaus monografija apie Žemaičių vyskupiją, M. Andziulytės-Ruginienės – apie šios vyskupijos kūrimąsi, J. Kurčevskio, J. Przyłgowskio veikalai apie Vilniaus vyskupiją ir vyskopus, bei T. Długoszo išsamus Smolensko vyskupijos įkūrimo ir veikimo problemiško atskleidimas padėjo pagrindą tolesniems Katalikų Bažnyčios LDK tyrimams⁸. Z. Ivinskis studijoje „Klebonas Lietuvos istorijoje“ pirmasis pateikė klebonų gyvenimo ir veiklos, padėties Lietuvoje tyrimo gaires⁹.

Pradėtus tyrimus tęsė J. Ochmańskis bei G. Błaszczukas. Jie nustatė patronato teisės formavimąsi ir raidą XIV a. pabaigoje – XVII a. pradžioje Vilniaus ir Žemaičių vyskupijose. Šie istorikai, rašę apie vyskupijų kūrimąsi, parapijų steigimą, aprūpinimą, parapijų dvasininkiją, užčiuopė pagrindines Bažnyčios ir valdovo santykių peripetijas, valdovų

⁶ Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas (toliau – KAKA), b. 1, 80, 138, 139, 140; Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB), f. 57–B53, 267–760, 267–775, 267–781; Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – MAB), f. 43, b. 681–683.

⁷ *Acta, constitutiones et decreta synodi dioecesis Vilnensis*, praesidente ... Alexandro Michaelae Kotowicz... Vilnae, 1685; *Acta synodi dioecesis Vilnensis* praesidente... Alexandro in Maciejow Sapieha... Vilnae, 1669; *Collectanea constitutionum synodaliū dioecesis Samogitiensis*, Vilnae, 1690; *Constitutiones synodorum dioecesis Vilnensis diversis temporibus celebratum iussu ... Abrahami Woyna...* editae, Vilnae, 1633; *Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioeceseanae Vilnensis...*, Vilnae, 1717; *Modus et ordo boni regiminis in dioecesi Vilnensem introducendi sancitus*. Mandato... Nicolai Stephani Pac... Vilnae, 1682.

⁸ M. Andziulytė-Ruginienė, *Žemaičių christianizacijos pradžia*, Kaunas, 1937; T. Długosz, *Z dziejów diecezji Smoleńskiej*, Lwów, 1937; J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie...*; J. Kurczewski, *Kościół zamkowy czyli katedra wileńska*, Wilno, 1908, cz. 3; J. Przyłgowski, *Żywoty biskupów wileńskich*, Petersburg, 1860; M. Valančius, *Raštai*, t. 2 (Žemaičių vyskupystė), Vilnius, 1972.

⁹ Z. Ivinskis, *Rinktiniai raštai*, Roma, 1987, t. IV (*Krikščionybė Lietuvoje*), p. 484–496.

reikalavimus bažnytiniais pareigūnams, kuriuos ji derino tiek su bažnytiniais, tiek su valstybiniais poreikiais¹⁰. G. Błaszczycas vieną straipsnį paskyrė Kražių klebonams ir jų aprūpinimui, padarė tokias svarbias išvadas, kad iš turtingos ir perspektyvios Kražių parapijos atsivėrė geresnės galimybės daryti bažnytinę ir valstybinę karjerą¹¹. S. Litakas apskaičiavo Lenkijos-Lietuvos valstybėje patronuojamų bažnyčių priklausomybę apie 1772 m.¹² Tačiau neturime kompleksiško XVII a. II pusės valdovo patronato apimties ir reikšmės tyrimo.

Bažnyčių pavadinimus tikslinome pagal to meto sinoduose pateiktus parapijų sąrašus, XIX–XX a. sandūroje sudarytą geografinį žodyną, J. Gimbuto, B. Kviklio, S. Litako, K. Misiaus ir R. Šinkūno sudarytus bažnyčių sąrašus, pagal Rytų ir Pietų Lietuvos vietovardžių žodynelį¹³.

Valdovo patronato raida LDK ir Lietuvos Metrikos XVII a. II pusės privilegijos

Iškart po Lietuvos krikšto pirmąsias bažnyčias fundavo valdovas. Tuomet ir atsirado valdovo patronato teisės praktika. J. Długosz teigė, kad Jogaila 1387 m. Vilniaus vyskupijoje fundavo 7 bažnyčias. Iš viso, istorikų duomenimis, jis ir Vytautas šioje vyskupijoje įkūrė 23 bažnyčias. Bajorija pradėjo bažnyčias funduoti truputį vėliau, manoma, kad pirmąją fundavo 1410 m.; iki 1431 m. fundavo 3 bažnyčias. 1387–1430 m. valdovas fundavo 88,5% Vilniaus vyskupijos bažnyčių, 1431–1500 m. – 33%, 1501–1550 m. – 21%. Dvasininkų fundacijos Vilniaus vyskupijoje atsirado tik XV a. pabaigoje ir sudarė nedidelę dalį visų fundacijų (XV–XVI a. apie 4–5%). XV a. II pusėje bajorų fundacijos išsiplėtė ir ėmė lenkti valdovų fundacijas. J. Ochmańskio duomenimis, iš viso XVI a. viduryje Vilniaus vyskupijoje bajorų funduotų bažnyčių buvo 65%, valdovo – apie 35%, o bažnyčios – 5%¹⁴.

¹⁰ G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka od XV do początku XVII w. Uposażenie*, Poznań, 1992; G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka od XV do początku XVII w. Ustrój*, Poznań, 1993; J. O c h m a ń s k i, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań, 1972; J. O c h m a ń s k i, *Powstanie i rozwój latyfundiów biskupstwa wileńskiego (1387–1550)*, Poznań, 1963.

¹¹ G. B ł a s z c z y k, Plebani Kroscy na Żmudzi i ich uposażenie do końca XVIII wieku, *Litwa i jej sąsiedzi od XII do XX wieku*, Poznań, 1994, p. 105–120.

¹² S. L i t a k, *Kościół łaciński...*; S. L i t a k, *Kościół łaciński...* Mapa–komentarz–indeks. Opr. kartograficzne Z. Zuchowska, Rzym–Lublin, 1991; S. L i t a k, *Od reformacji do oświecenia...*

¹³ *Acta synodi dioecesis Vilmensis...*; *Collectanea constitutionum synodalium dioecesis Samogitien-sis...*; *Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioecesanæ Vilmensis...*; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warszawa, 1880–1902, t. 1–15; J. G i m b u t a s, Lietuvos bažnyčių chronologija ir statistika, *LKMA metraštinis*, Roma, 1970, t. 5, p. 215–259; B. K v i k l y s, *Lietuvos bažnyčios*, Chicago, 1980–1987, t. 1–6; S. L i t a k, *Kościół łaciński...*; S. L i t a k, *Kościół łaciński...* Mapa–komentarz–indeks...; K. M i s i u s, R. Š i n k ū n a s, *Lietuvos katalikų bažnyčios (žinynas)*, Vilnius, 1993; Rytų ir pietų Lietuvos vietovardžių žodynelis, *Studia lituanica IV. Rytų Lietuva. Istorinių bei etnografinių studijų rinkinys*. Sured. A. M. Budreckis, Chicago, 1980.

¹⁴ J. O c h m a ń s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 55–80; J. O c h m a ń s k i, *Powstanie i rozwój latyfundiów...*; S. K. O l c z a k, *Rozwój sieci parafialnej w diecezji Wileńskiej do II poł. XVIII w.*, *Studia teologiczne*, Białystok, 1987–1988, t. 5/6 (600 lat (archi)diecezji wileńskiej), p. 103–112.

Žemaičių vyskupijoje pirmąsias bažnyčias įkūrė Vytautas 1417 m. Nesutariama dėl jų skaičiaus. G. Błaszczyko nuomone, jų turėjo būti nuo 9 iki 12 (fundacinių privilegijų išliko nedaug, priklausomai nuo to, kuo istorikai remiasi – J. Długoszu ar M. Strijkovskiu – pateikia didesnę ar mažesnę skaičių)¹⁵. Iš viso Žemaitijoje XV a. iš 19 bažnyčių 13 buvo funduotos valdovo, tai sudaro 65%, 6 – bajorijos. 1501–1609 m. valdovo fundacijai priskiriama apie 54% bažnyčių¹⁶.

Skurdžiausia medžiagos yra apie Smolensko vyskupijos katalikų bažnyčias. Seniausia Smolensko katalikų bažnyčia minima 1229 m. Maskvos įtaka ir stačiatikybės plitimas trukdė čia kurtis Katalikų Bažnyčiai. Tačiau LDK buvo ypač suinteresuota katalikybės sklaida šiame regione. Turėti kuo daugiau katalikų Smolensko vyskupijoje reiškė turėti daugiau ištikimų žmonių LDK–Rusijos pasienyje. Įsteigti Smolensko katalikų vyskupiją rūpinosi valdovai Zigmantas ir Vladislovas Vazos. 1652 m. joje buvo 12 parapijų. Neaišku, kiek jų buvo valdovo patronate. 1654 m. prasidėjus karams su Maskva, Smolensko vyskupija atsidūrė kovų arenoje ir Rusijos okupacijoje. Tik 1678 m. sutartimi LDK atgavo pasienio miestus Sebežą, Nevelį, Veližą¹⁷. Po 1686 m. Amžinosios taikos su Rusija Smolensko vyskupijoje nusistovėjo Katalikų Bažnyčios padėtis. 1772 m. čia buvo 3 parapiinės bažnyčios (Nevelis, Sebežas, Veližas) ir 3 filijos bei koplyčios¹⁸.

S. Litako nuomone, bajorų skirti klebonai ne visuomet buvo tinkami, nes bajorija žiūrėjo savų turtinių interesų, kad jų funduotų bažnyčių pajamos neišslystų iš jų rankų¹⁹. Z. Ivinskis pastebėjo, kad ir valdovas, skirdamas klebonus pagal patronato teisę, žiūrėjo savų interesų, todėl ne visuomet buvo paskiriamas tinkamas asmuo. Vyskupai rūpinosi išgauti iš valdovo daugiau teisių skiriant bažnytinius pareigūnus. Todėl valdovo patronatas mažėjo. 1501 m. Aleksandras atsisakė patronato teisės Vilniaus vyskupijos 28 parapijose²⁰, 1503 m. Žemaičių vyskupijos 7 parapijose²¹. 1503 m. buvo motyvuota, kad vyskupijos parapiinėse bažnyčiose pastebėta tam tikrų trūkumų: klebonai nemoka vietinės lietuvių ar žemaičių kalbos, nepakankamai susipažinę su Katalikų Bažnyčios dogmomis, kas riboja katalikybės sklaidą. Norėdamas pagerinti Katalikų Bažnyčios padėtį Žemaitijoje, valdovas atsisakė patronato Veliuonos, Raseinių, Viduklės, Šiaulių, Varnių, Kaltinėnų, Betygalos bažnyčiose²². Tačiau pastebime, kad šis procesas nebuvo visuotinis, didesnėje

¹⁵ G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka... Ustrój...*, p. 139–142.

¹⁶ Ten pat, p. 196–197.

¹⁷ T. D ł u g o s z, *Z dziejów diecezji Smoleńskiej...*, p. 23–24, 56, 69–70.

¹⁸ S. L i t a k, *Kościół łaciński...*, p. 306.

¹⁹ S. L i t a k, *Od reformacji do oświecenia...*, p. 102.

²⁰ Z. I v i n s k i s, *Rinkiniai raštai...*, p. 490.

²¹ Z. Ivinskis neteisingai nurodė, kad 1503 m. valdovas atsisakė patronato 11 Žemaičių vyskupijos parapijų. Žr. *Codex Mednicensis seu Samogitiae dioecesis*. Collegit Jatulis P. Roma, 1984. Pars I (1416 II 13–1609 IV 2), p. 151; M. J u č a s, *Lietuvos ir Lenkijos unija*, Vilnius, 2000, p. 198.

²² „<...> Martinus episcopus Mednicensis <...> exposuit et declaravit defectum nonnullos ecclesiarum parochialium dioecesis suae et collationis nostrae propter ecclesiarum huiusmodi rectores idiomatis lituanici seu illius samogitiensis ignaros et non bene in divinis literis institutos, qui nec praedicationi, unde fides sancta catolica augmentum acciperet, sufficere possunt, sed nec sacramenta Ecclesiae maxime confessionis rita et debito modo administrare valent <...>“, *Codex Mednicensis...*, p. 151.

dalyje funduotų parapijų valdovas išlaikė patronato teisę. Atrodo, kad patronato teisė kito ir į kitą pusę: kai kuriais atvejais iš bajorijos perėjo valdovui. Tai iliustruotų keli atvejai iš Lietuvos Metrikoje užfiksuotų privilegijų, kai, kitų istorikų duomenimis²³, į bajoriškos fundacijos bažnyčią valdovas skyrė kleboną (pvz., į Beržininkus, Balstogę, Daugėliški, Grauziškes, Radaškonis, Trobas, Volpą ir kt.).

XVII a. bažnyčių patronatas nėra nustatytas, apytiksliai jį galime numanyti lyginamaisi XVI a. ir 1772 m. duomenis, kuriuos pateikė S. Litakas iš visos Lenkijos–Lietuvos valstybės. Jo tyrinėjimais, 1772 m. Gniezno arkivyskupijoje patronato teisė priklausė 54,54% bajorams, 26,25% dvasininkams, 16,84% valdovui (3,74% bažnyčių nežinomas patronatas), tačiau atskirai LDK priklausiusiose vyskupijose – mažiau parapijų bajorijos ir daugiau valdovo patronato teisei. Vilniaus vyskupijoje 39,85% parapijų buvo bajorijos, 34,36% dvasininkų, 25,53% valdovo žinioje, Žemaičių vyskupijoje priklausė 40,81% bajorijos, 23,46% dvasininkų, net 35,71% valdovo patronato teisei. Smolensko vyskupijoje priklausė 50% bajorijos ir 50% valdovo, Livonijos vyskupijoje (visose tiek Lenkijos, tiek Lietuvos valdytose parapijose) 28,57% bajorijos, 52,38% dvasininkų, 9,52% valdovo, o Lucko vyskupijoje (visose tiek Lenkijai, tiek Lietuvai priklausiusiose parapijose) 66,35% bajorijos, 25,70% dvasininkų, 7,94% valdovo patronato teisei²⁴. Šiais S. Litako skaičiavimais (beje, labiausiai jam trūko žinių iš visos Abiejų Tautų Respublikos apie Lucko ir Žemaitijos vyskupijas, todėl čia buvo galimos didžiausios skaičiavimų paklaidos), Vilniaus, Žemaičių, Smolensko, Lucko ir Livonijos vyskupijose 1772 m. patronato teisę valdovas turėjo vidutiniškai 25,74% parapijų, bajorija – 45,11%, dvasininkai – 33,97% parapijų. Lyginant su Lenkija, Lietuvoje daugiau bažnyčių buvo funduota valdovo ir dvasininkijos ir mažiau bajorijos nei Lenkijoje. Todėl LDK Katalikų Bažnyčia nebuvo tokia priklausoma nuo bajorijos kaip Lenkijoje.

Palyginę XVI a. duomenis su 1772 m. pastebime, kad išliko tendencija mažėti valdovo patronatui: Vilniaus vyskupijoje nuo 35 iki 25,53%, Žemaičių – nuo 54 iki 35,71%. 1772 m. duomenys artimesni XVII a. II pusei, nes XVII a. viduryje susiformavęs LDK bažnyčių tinklas mažai kito iki pat Abiejų Tautų Respublikos egzistavimo pabaigos. Apibendrintai laikysime, kad XVII a. II pusėje pagrindinėse LDK vyskupijose – Vilniaus ir Žemaičių – apie 30% bažnyčių priklausė valdovo patronato teisei.

Lietuvos Metrikos duomenimis, Vilniaus vyskupijoje XVII a. II pusėje buvo 84 valdovo globojamos bažnyčios, Žemaičių vyskupijoje – 14, Smolensko vyskupijoje – 3, Livonijos – 2, Lucko – 8 bažnyčios. 3 bažnyčios neidentifikuotos, klebonų paskyrimas į jas buvo užfiksuotas tik registre, bet nerasta pačių privilegijų tekstų, todėl nežinoma, kuriai vyskupijai jos priklausė. S. Litako tyrimais, 1772 m. valdovas globojo Vilniaus vyskupijoje 107 bažnyčias, Žemaičių – 35, Smolensko – 1, Livonijos – 2, o Lucko – 17 bažnyčių²⁵. Reikia turėti omenyje, kad ne visa Lucko vyskupija priklausė LDK ir ne visos

²³ B. K v i k l y s, *Lietuvos bažnyčios...*, t. 5/1 (*Vilniaus vyskupija*), p. 40–41. (B. Kviklys pateikė J. Ochmańskio Vilniaus vyskupijos bažnyčių žemėlapi, kuriame pažymėta bažnyčių patronato teisė XVI a.).

²⁴ S. L i t a k, *Kościół taciński...*, p. 78–82.

²⁵ Ten pat, p. 80.

valdovo privilegijos buvo įtrauktos į Lietuvos Metriką, o tik tos, kurios apėmė LDK teritoriją; taip pat Lucko vyskupijoje – ji buvo kartu Lietuvos ir Lenkijos valdoma, todėl valdovo klebonų paskyrimai galėjo būti fiksuojami tiek Lietuvos, tiek Lenkijos kanceliarijose. Darydami išvadas apsiribosime Vilniaus, Žemaičių ir Smolensko vyskupijomis. Mūsų duomenys mažesni nei S. Litako. Galbūt ne visos valdovo paskyrimo privilegijos išliko iki mūsų laikų. Be to, dažnai nemažai klebonų vietų bažnyčiose vakuodavo. 1669 m. Vilniaus sinodo duomenimis, vyskupijoje vakavo apie 5% bažnyčių²⁶, o 1717 m. Vilniaus sinodo duomenimis – net apie 15%²⁷. Matome, kad Lietuvos Metrikoje mažai užfiksuota valdovo klebonų paskyrimų į Žemaitiją. Joje įrašyti Vilniaus ir Smolensko kanauninkų paskyrimai, priklausę nuo valdovo. Žemaičių vyskupijos kanauninkus skyrė vyskupas²⁸, todėl nors Žemaitijoje procentais buvo daugiausia valdovo funduotų bažnyčių, palyginti su kitomis vyskupijomis, bet XVII a. II pusėje valdovo patronatas čia nebuvo aktyvus, jo įtaka buvo menka ir skiriant aukštuosius Katalikų Bažnyčios pareigūnus.

Skirimo privilegijos turinys ir klebono skirimo procesas

Ištyrus valdovo paskyrimus klebonais ar kitais bažnytiniais pareigūnais išaiškėjo, kad privilegijose, kuriomis pristatydavo kleboną, naudotos standartinės formulės. Pirmiausia būdavo kreipiamasi į vyskupijos vyskupą ar jos administratorių. Po to nusakyta, koks postas dėl kokios priežasties vakavo: ankstesnysis pareigūnas mirė, atsisakė ar buvo paaukštintas, užrašyta jo pavardė, kitos bažnytinės ir valstybinės pareigos. Po to valdovas, remdamasis patronato teise, skirdavo į vakansiją naują bažnytinį pareigūną, pabrėždavo, jog jis tinkamas tokiai vietai užimti, pamaldus, gero elgesio, pakankamai mokytas, išmano bažnytines doktrinas. Toliau ėjo formulė, jog tik šį asmenį, ne ką kitą į šią parapiją „instituat ac investiat“, kad jis ganytų sielas ir valdytų. Pabaigoje nurodyta dokumento paskelbimo data ir vieta.

Paskyrimo privilegijos nėra labai informatyvūs šaltiniai, nes čia nedaug originalios informacijos. Retais atvejais pridėdama daugiau žodžių dėl parapijos ar skiriamo klebono ypatybių. Pvz., Obelių klebonu skiriant Kazimierą Žolkevičių pabrėžta, kad jis moka lietuviškai²⁹, o Laurencijus Rosochackis 1648 03 24 privilegija paskirtas Smolensko vyskupijos Veližo klebonu todėl, kad ankstesnis klebonas Hieremia šios klebonijos dėl Maskvos pavojaus ir karo atsisakė ir su likusiais bažnytiniais daikt: is į Lietuvą pasitraukė, kur gavo Smurgainių parapiją³⁰.

Valdovo paskyrimas buvo tik pirmas, bet svarbiausias etapas tampant klebonu. Išlikus Boguslovo Korvino-Gosevskio paskyrimo Vilniaus kanauninku dokumentams, galime

²⁶ *Acta synodi dioecesis Vilnensis...*

²⁷ *Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioecesanae Vilnensis...*, p. 136–157.

²⁸ „Pirmam Žemaičių vyskupui [Motiejui] ir jo įpėdiniams paliko [valdovas] valdžią, tiems kanauninkams mirus, pagal savo norą kitus kunigus kanauninkais padaryti“: M. V a l a n č i u s, *Raštai...*, p. 55.

²⁹ *LM* 139, l. 24.

³⁰ *LM* 125, l. 325.

šaltiniais pagrįsti visą šį procesą. Po valdovo Jono Sobieskio atlikto paskyrimo 1692 04 10 B. Korviną-Gosevskį kanauninku³¹ Vilniaus vyskupas K. K. Bžostovskis 1692 06 11 raštu kreipėsi, kad jei kas prieš šį valdovo paskyrimą arba paskirtą asmenį turi ką nors pasakyti, ką kitą išrinkti, arba nori prieštarauti, tegu per 9 dienas tai padaro. Jei ligi tol niekas pretenzijų neturės ir nesikreips, pasibaigus terminui jau nebegalės kreiptis. Paskyrimo raštą liepė iškabinti ant katedros durų³². Praėjus 9 dienoms, 1692 06 20 Vilniaus kapitula raštu paskelbė, jog B. Korvinas-Gosevskis yra kilmingas bajoras tiek iš tėvo, tiek iš motinos pusės ir bus pakeltas į Vilniaus kanauninkus³³. Po šio žingsnio dar turėjo įvykti B. Korvino-Gosevskio iškilminga pakėlimo į kanauninkus ceremonija, arba įvesdinimas, bet apie ją žinių jau neturime.

B. Korvino-Gosevskio tapimo kanauninku eiga liudija, jog nuo valdovo privilegijos paskelbimo iki tos dienos, kada asmuo iš tikro pradės eiti paskirtas pareigas, galėjo praeiti net keli mėnesiai. Įdomu tai, jog Vilniaus kapitula B. Korvino-Gosevskio atveju labiau rūpinosi būsimąjo kanauninko bajoriška kilme nei jo išsilavinimu ar bažnytiniais sugebėjimais. Tai byloja apie LDK visuomenės prerogatyvas. Kita vertus, kilmės atskleidimas rodė, kad pretenduojantis į aukštą bažnytinį postą asmuo yra patikimas ir galės atlikti pareigą Bažnyčiai ir valstybei. Paprasto klebono paskyrimo į parapiją eiga, matyt, buvo paprastesnė, bet turėjo išlaikyti tuos pačius principus.

Neaišku, kiek šis 9 dienų pretenzijų išsakymo terminas buvo išnaudojamas praktiškai, kiek tai buvo deklaratyvi nuostata, kurios reikalavo Bažnyčios įstatymai. Tarp Lietuvos Metrikos privilegijų pasitaikė keli įdomūs dokumentuose nepaaiškinti atvejai, kai valdovas į tą pačią vakansiją skirdavo du klebonus. Pvz., Darsūniškio klebonu 1682 07 05 paskirtas S. Kżyżanovskis, o 1684 m. – J. T. Filipovičius. Pabrėžta, kad ir vienas, ir kitas skiriamas mirus J. Survilai³⁴. Daugų klebonu mirus S. Zablockiui 1651 04 24 paskirtas A. Maževičius, o 1651 12 11 – K. Smolevskis³⁵. Kobrynės ksenodochijos klebonu po J. Ciechnickio mirties 1651 03 06 paskirtas M. Jaskulskis, o 1651 03 14 – P. A. Cechnickis, Ružanų vikaras³⁶. Kernavės klebonu mirus S. Dunevičiui 1698 06 29 paskirtas S. Jurgelevičius, o 1699 07 25 – M. Rohačevičius³⁷. Lucino klebonu mirus F. Pukinui 1699 02 30 paskirtas J. Ligurtovičius, o 1699 05 10 – M. K. Paškevičius³⁸. Punios klebonu mirus J. Protrovskiui 1658 07 12 paskirtas K. Beymovskis, o 1658 07 24 – J. Sopocko³⁹. Radaškonių klebonu mirus Snitkai 1695 06 13 paskirtas Vilniaus kanauninkas J. Jurevičius, o 1698 01 24 – S. Gluchovskis⁴⁰, kuris Radaškonių klebonu buvo mini-

³¹ *LM* 146, l. 410; *MAB*, f. 43, b. 681.

³² *MAB*, f. 43, b. 682.

³³ *MAB*, f. 43, b. 684.

³⁴ *LM* 143, l. 203; 12.

³⁵ *LM* 125, l. 189v–190; *LM* 127, l. 101–101v.

³⁶ *LM* 127, l. 26–26v; *LM* 125, l. 266v–267.

³⁷ *LM* 149, l. 318–319; *LM* 148, l. 534–535.

³⁸ *LM* 149, l. 716–717; *LM* 881–882.

³⁹ *LM* 131, l. 802–803; *LM* 130, l. 220v–221.

⁴⁰ *LM* 145, l. 131; *LM* 149, l. 28–29.

mas ir 1717 m. sinode⁴¹. Jei J. Jurevičius iki 1698 m. mirė ar atsisakė parapijos, tai kodėl privilegijoje rašoma, kad S. Gluchovskis skiriamas po Snitkos, o ne po J. Jurevičiaus? Šiuo metu trūksta duomenų, kad galėtume tai plačiau paaiškinti. Matome, kad tokie dvigubi paskyrimai buvo gana paplitęs dalykas.

Paskirtas pareigas bažnytiniai pareigūnai, kaip ir valstybės tarnautojai, dažniausiai eidavo iki pat mirties. 100 Lietuvos Metrikos privilegijų buvo duota mirus ankstesniajam pareigūnui, 45 – po atsisakymo, 4 – po perkėlimo į kitą parapiją, 18 – po paaukštinimo (*2 postprivationem*). Neaišku, kodėl klebonai atsisakydavo pareigų, galbūt jie irgi pereidavo į kitas parapijas ar senatvėje pasitraukdavo į poilsį. Paaukštinami dažniausiai būdavo į vyskupus ar kapitulos narius.

Klebonų ir kitų bažnytinių pareigūnų charakteristika

Naudodamiesi Lietuvos istoriografijoje jau žinomu kolektyvinės biografijos metodu⁴², sociologine analize, galime bandyti nupiešti XVII a. II pusės LDK klebono paveikslą, jo karjeros galimybę, išsilavinimą, valstybines pareigas. Iš Lietuvos Metrikos privilegijų turime 309 asmenis (galima paklaida, nes kai kur vardai nežinomi, o pavardžių variantai įvairuoja), valdovo paskirtus į bažnytines pareigas, nes vienas paskyrimo raštas dažniausiai suteikdavo informacijos apie du asmenis: apie buvusį pareigūną ir apie į jo vietą skiriamą bažnytinį pareigūną. Apie pastaruosius informacijos pateikiama daugiau. Be to, apie iškilesnius Lietuvos Bažnyčios veikėjus surinkome daugiau duomenų, o apie paprastus klebonus medžiaga labai skurdi.

Istoriografijoje žinoma, kad XVI–XVII a. sandūroje fundacinėmis bažnyčių privilegijomis valdovai keldavo klebonams tam tikrus reikalavimus, kurių pagrindiniai buvo vietos kalbos mokėjimas ir nuolatinis rezidavimas bažnyčioje⁴³. Tai atitiko Tridento visuotinio bažnytinio susirinkimo, reformavusio Katalikų Bažnyčią, reikalavimus. Jie buvo išdėstyti 1607 m. Gniezno arkivyskupo B. Maciejowskio ganytojiškame laiške, vėliau adaptuoti vyskupijų sinodų nutarimuose. Šių reikalavimų užfiksavimas valdovo fundaciniuose aktuose liudijo neabejingą valstybės požiūrį į Katalikų Bažnyčią ir jos veiklą Lietuvoje. Lietuvos Metrikoje esančiuose valdovo paskyrimuose reikalauta iš skiriamų pareigūnų atlikti ganytojiškus įsipareigojimus ir pareigas, nors jie nedetalizuoti.

XVII a. dvasininkai buvo gausiausia išsilavinusių žmonių grupė, kuri per parapijas skleisdavo mokslą visiems gyventojų sluoksniams, bažnyčia valdė pagrindines kolegijas ir aukštąsias mokyklas. Patiems klebonams kelti išsilavinimo reikalavimai. B. Maciejowskis ganytojiškame laiške rašė, kad mažiesiems šventimams gauti buvo reikalaujama

⁴¹ *Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioecesanæ Vilmensis...*, p. 154.

⁴² A. R a g a u s k a s, *Vilniaus miestiečių valdantysis elitas XVII a. antrojoje pusėje (1662–1702 m.)*. Daktaro disertacijos santrauka, Vilnius, 1999.

⁴³ J. K u r c z e w s k i, *Biskupstwo wileńskie...*; J. O c h m a n s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 91–93; G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka... Ustrój...*, p. 217.

mokėti skaityti ir rašyti lotyniškai, išmanyti mažąjį katekizmą, tuo tarpu aukštiesiems šventimams buvo reikalinga mokėti poterius iš brevijoriaus, būti susipažinus su mokslu apie sakramentus bei bažnytines apeigas ir tai sugebėti perteikti žmonėms, dalyti sakramentus. Iššventinimams taikytas amžiaus cenzas. Pirmą tonzurą galėjo gauti po 7 metų, mažuosius šventimus po 12 m., subdiakonu galėjo tapti po 22 m., diakonu po 23 m. ir kunigu po 25 m.⁴⁴ Šiuos B. Maciejowskio nurodymus Vilniaus vyskupas M. S. Pacas perteikė savo ganytojiškame laiške 1682 m.⁴⁵

Manoma, kad ne visuomet klebonai, skiriami į parapijas, turėjo kunigo šventimus, nors jau 1579 m., Žemaičių vyskupijos vizitacijos duomenimis, visi skiriami klebonai turėjo bent mažuosius šventimus, o dauguma buvo kunigai⁴⁶, taigi padėtis dar XVI a. nebuvo prasta. Vilkaviškio parapijos klebonu 1693 m. buvo paskirtas subdiakonas M. F. Eydziatovičius⁴⁷, tačiau toks faktas tarp šių privilegijų užfiksuotas vienintelis. Valdovas praktiškai kiekvienoje privilegijoje pažymėdavo, kad skiriama išsilavinusį asmenį (*eruditione insignem*⁴⁸, *doctrinae praestantiam*⁴⁹, *inculcata eruditione*⁵⁰, *scientia literarum*⁵¹, *doctrina sufficienti*⁵²), taigi atsižvelgė į Katalikų Bažnyčios keliamus reikalavimus.

Būsimi klebonai iš pradžių mokydavosi papapinėse mokyklose, Vilniaus katedros mokykloje, kur nebuvo labai aukštas mokymo lygis, dažniausiai išmokdavo tik skaityti, rašyti ir giedoti, o tai nesiekdavo net *trivium* reikalavimų (gramatika, retorika, dialektika)⁵³. Kunigus Lietuvoje rengdavo 1582 m. Vilniuje, o 1620 m. Kražiuose įkurtos vyskupijų seminarijos. 1583 m. Vilniuje dar buvo įkurta popiežiškoji seminarija, kurios tikslas buvo „lavinti konvertitus, rutėnus ir maskvėnus atversti į katalikybę“, rengti kunigus ir pasauliečius dirbti mišraus tikėjimo zonose, plėsti Katalikų Bažnyčios įtaką⁵⁴. Šiose seminarijose buvo gana siaura mokymo programa: įgydavo žinių apie sakramentus, iš moralinės teologijos, susipažindavo su ginčytiniais to meto tikėjimo klausimais, išmokdavo bažnytinių giesmių, kalendoriaus, ceremonijų ir pan. Tačiau tai buvo tik vienas iš būdų pasiruošti kunigybei. Pvz., prie jėzuitiškų kolegijų kartais būdavo rengiami kunigai per moralinės teologijos ir polemikos paskaitas nurodytiems kandidatams⁵⁵.

⁴⁴ Epistola pastoralis ad parochos provinciae Gneznensis Bernardus... Maciejowski..., *Collectanea constitutionum synodaliū dioecesis Samogitiensis...*, p. 10.

⁴⁵ J. O c h m a ņ s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 92; *Modus et ordo boni regiminis...*

⁴⁶ G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka... Ustrój...*, p. 226.

⁴⁷ *LM* 146, l. 666.

⁴⁸ *Pvz.*, *LM* 134, l. 152v.

⁴⁹ *Pvz.*, *LM* 128, l. 415v.

⁵⁰ *LM* 130, l. 402v.

⁵¹ *LM* 138, l. 24.

⁵² *LM* 145, l. 131.

⁵³ J. O c h m a ņ s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 92.

⁵⁴ A. G r i c k e v i č i u s, *Popiežiškoji seminarija Vilniuje 1583–1655 metais*. Daktaro disertacija. Vilnius, 1997, p. 42, 153.

⁵⁵ *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, Kraków, 1996, p. 610; L. P i e c h n i k, *Dzieje Akademii Wileńskiej*, Rzym, 1983, t. 2 (*Rozkwit Akademii Wileńskiej w latach 1600–1655*), p. 250–254; L. P i e c h n i k, *Seminaria duchowne w (archi)diecezji Wileńskiej do 1939 r.*, *Studia Teologiczne*, Białystok, 1987–1988, Nr. 5–6, p. 201–208.

Dalis dvasininkų studijas tęsdavo įvairiuose universitetuose. Vilniaus vyskupas A. Kotovičius 1685 m. sinode priekaištavo klebonams, kad studijų Vilniaus universitete pretekstu vaikatauja Vilniuje ir neatlieka savo pareigų parapijoje⁵⁶. Be Vilniaus ir Krokuvos, čia neabejotinai populiariausios buvo Italijos aukštosios mokyklos: Romos, Padujos ir kiti universitetai. Praktiškai visi aukštesnieji Katalikų Bažnyčios pareigūnai buvo studijavę Lietuvos, Lenkijos ir kituose užsienio universitetuose. Dažniausiai juose siekta teologijos daktaro mokslo laipsnio. Teologijos daktarai, mūsų žiniais, buvo 10 asmenų iš mūsų nagrinėjamo sąrašo: A. Horainas, A. Izdebskis, S. Mlyneckis, P. Novakovskis, J. Skarbekas, K. J. Vaišnoravičius, J. M. Zgirska, P. Parčevskis, K. K. Bžostovskis, J. Ancuta. A. Kotovičius buvo kanonų teisės daktaras, o K. P. Panceržinskis – filosofijos daktaras. Minima, kad J. S. Kollenka-Volkovičius buvo teologijos licenciatas, o P. Parčevskis ir S. Semaška – filosofijos magistras. Šie žmonės neabejotinai priklausė dvasininkų elitui, užimdavo vyskupų sostus (iš 12 daktarų buvo 5 vyskupai) ar įeidavo į kapitulas, tapdavo kanauninkais. Tik apie S. Mlyneckį ir P. Novakovskį iš teologijos daktarų neturime duomenų, kad būtų pasiekę tokių aukštų postų.

Dvasininkų morale rūpintis tiek B. Maciejowskio ganytojiškame laiške, visapusiškame, kaip pabrėžė Z. Ivinskis, „klebonų pareigų vadove“⁵⁷, tiek vyskupijų sinoduose. Klebonai privalėjo nešioti tonzūras, skusti barzdas, trumpai kirpti plaukus, dėvėti juodas sutanas, negalėjo nešiotis ginklo, turėjo prieš valgį ir po jo melstis ir pan.⁵⁸ Taip pat buvo reglamentuoti aprangos, higienos ir etiketo dalykai. Tyrinėtojai pažymėjo, kad iš klebonų reikalauta laikytis celibato, gerai atlikti savo ganytojiškas pareigas, reziduoti parapijoje⁵⁹. Pastarusius reikalavimus matome ir valdovo privilegijose, kur pažymimas skiriamas klebono moralės lygis. Pvz., apie J. Daugėlą-Zavišą sako, kad skiria vyrą „omnibusque virtutum ornamentis commendatissimum“⁶⁰, P. K. Berką apibūdina kaip „virum moribus honestum“⁶¹, J. Bienickį kaip „morum sacerdotalium integritate, vitae inculpatae“⁶², M. Zienkievičių kaip būdinga „modestiam morum probitatem, vitae integritatem“⁶³. Moralumas, deramas elgesys buvo vienas pagrindinių reikalavimų, keliamų bažnytiniais pareigūnams.

Valdovas rūpinosi, kad skiriami klebonai nevaldytų kelių parapijų. To geriausias pavyzdys – Jono Mikalojaus Zgierskio 1693 m. paskyrimas į Šv. Kazimiero koplyčią prie Vilniaus katedros. J. M. Zgierskis buvo skiriamas vietoj Eustachijaus Kotovičiaus, kaip paaiškinta dokumente, „ob incompatibilitatem duarum Praepositarum sub uno

⁵⁶ *Acta, constitutiones et decreta synodi dioecesis Vilnensis...*, p. 6.

⁵⁷ Z. I v i n s k i s, *Rinkiniai raštai...*, p. 486.

⁵⁸ J. O c h m a ņ s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 93; *Constitutiones synodorum dioecesis Vilnensis...*; *Acta, constitutiones et decreta synodi dioecesis Vilnensis...*, p. 9; *Collectanea constitutionum synodalium dioecesis Samogitiensis...*, p. 42–43, 68–70.

⁵⁹ G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka... Ustrój...*, p. 232–233.

⁶⁰ *LM* 128, l. 466.

⁶¹ *LM* 130, l. 331v.

⁶² *LM* 134, l. 168v.

⁶³ *LM* 149, l. 475.

eodemque tecto, ad quam nos una ad incorporatus dictae praepositurae parochias Remigolensis et Ponewiežensis totaliter vacantes“⁶⁴. Tai ne visuomet pavykdavo pasiekti, bet valdovs laikėsi Katalikų Bažnyčios reikalavimų, draudimo kaupti beneficijas vienosė rankosė, taip padėdamas Katalikų Bažnyčiai gerinti pastoracinę ir kitokią veiklą, ugdyti valstybei lojalius piliečius.

Neaiški skiriamų pareigūnų teritorinė, tautinė, socialinė kilmė. Privilegijose yra tendencija pažymėti, kad skiriamas asmuo yra bajoras, vadinasi, tai laikyta svarbiu faktu. Pvz., J. Žuchorskis buvo „generis nobilitate clarus“⁶⁵, tai pabrėžiama skiriant J. M. Bienickį⁶⁶ ir kt. Sąrašė išsiskiria iškiliausių XVII a. LDK katalikiškų giminių atstovai: Ancutos (2), Bialozorai (4), Giedraičiai (3), Kotovičiai (2), Parčevskiai (3), Pacai (3), Sapiegos (2), Slupskiai (2), Valavičiai (2) ir kt. Giminytės ryšiai šiuo laikotarpiu vaidino svarbų vaidmenį kopiant tiek bažnytinės, tiek valstybinės karjeros laiptais. Domėjimasis socialine kilme buvo būtinas, kad Katalikų Bažnyčios tarnautojais netaptų nepatikimi žmonės.

Pagal LDK Statutą valstybiniais pareigūnais galėjo būti tik šios šalies piliečiai. Panaši padėtis buvo ir skiriant bažnytinius pareigūnus. 1685 m. Vilniaus vyskupijos sinode užfiksuota, jog tik lietuviai klebonai gali valdyti parapijas savo tėvynėje („ipsis Lithuanis presbyteris in sua patria famelicis existentibus“, „ad Benefitia Ecclesiastica curata et simplicia non alios Presbyteros; praeterquam ex Lithuania oriundos praesentare dignari velit“)⁶⁷. Lietuvių kalbos mokėjimas kaip sąlyga į lietuviškas parapijas buvo kelta ir kituose vyskupijų sinoduose. Kartais tai nebuvo paisoma, nes trūko savų kunigų. Bet vietinės kalbos mokėjimo reikalavimas, kad galėtų bendrauti su parapijiečiais, turėjo skatinti ateivius mokytis lietuvių kalbos. Obelių klebonu skiriant Kazimierą Žolkevičių pažymima, kad jis moka lietuviškai⁶⁸. Tai vienintelis atvejis, užfiksuotas šio laikotarpio valdovų paskyrimuose, bet jis atspindi tendenciją, kad to buvo reikalaujama. Keturi klebonai iš mūsų sąrašo (Motiejus Dževickis, Kazimieras Gžendzickis, Jurgis Karas, Matas Vroblevskis) buvo baigę Vilniaus popiežišką seminariją. A. Grickevičiaus duomenimis, jie visi buvo kilę iš Lietuvos ir visi, išskyrus J. Karasą, mokėjo lietuviškai⁶⁹.

Maždaug 202 asmenys (iš 309) nagrinėjamame sąrašė buvo paprasti klebonai, apie kuriuos neturime duomenų, kad būtų aukščiau pakilę bažnytinės ar valstybinės hierarchijos laiptais. Istorikai tvirtina, jog kai kurios parapijos buvo turtingesnės ir perspektyvesnės, atveriančios geresnes galimybes daryti bažnytinę karjerą, kuri, kaip ir valstybinė karjera, buvo susijusi su turtingumu, įtakingumu ir kitomis daugiau pasaulietinėmis nei dvasinėmis savybėmis. G. Błaszczuko duomenimis, Žemaičių vyskupijoje buvo trys turtingiausios parapijos: Raseiniai, Šiauliai ir Kražiai (1667 m. atitinkamai 110, 82,

⁶⁴ LM 146, l. 628.

⁶⁵ LM 134, l. 152v.

⁶⁶ LM 134, l. 168v.

⁶⁷ *Acta, constitutiones et decreta synodi dioecesis Vilnensis...*, p. 3.

⁶⁸ LM 139, l. 24.

⁶⁹ A. G r i c k e v i č i u s, *Popiežiškoji seminarija Vilniuje...*, p. 164–165.

65 (iš šių 5 altarijos) dūmai)⁷⁰. Visos jos buvo valdovo funduotos, todėl priklausė valdovo patronatui. Vilniaus vyskupijoje XVI a. pačios turtingiausios parapijos Geranainys, Anykščiai, Ramygalą, Slonimas, Trakai (turėję per 100 dūmų) ir kt. taip pat priklausė valdovo patronato teisei⁷¹. Todėl galima daryti išvadą, kad nors valdovas patronato teisę turėjo apie 30% bažnyčių, bet jo patronuojamos bažnyčios buvo turtingiausios valstybėje, turėjo didžiausią įtaką tiek bažnytiniam, tiek valstybiniam gyvenimui. Valdovas, padėjęs pagrindus Katalikų Bažnyčios kūrimuisi Lietuvoje, ir toliau liko įtakingas jos rėmėjas, turėjęs didžiulę įtaką Bažnyčiai. Pvz., Kražių parapijos dauguma klebonų pasiekė aukštų bažnytinių (vyskupo ir kt.) ir valstybinių (senatoriaus, dvasinio referendoriaus, didžiojo raštininko ir kt.) postų⁷².

Valdovo proteguotų bažnytinių pareigūnų valstybinė karjera

Kai kuriuose valdovo paskyrimų raštuose pažymima, kad skiriamasis pareigūnas turi tarnauti Bažnyčiai ir valstybei. Pvz., tai pasakyta R. Mickevičių 1654 m. skiriant į Alytaus parapiją („vitate et morumque integritatem insignem de Nobis ac Repub[licae] bene meritum“)⁷³, Kazimierą Pacą skiriant į Balstogės parapiją („Casimirum Pac praepositum Slonimensem de Nobis et de eccl[esi]ae nec non de rep[ubli]cae bene meritum“)⁷⁴, o 1658 m. paskyrimo rašte teigiama, kad K. K. Bžostovskis – nusipelnęs valstybei asmuo⁷⁵. Aptarsime bažnytinių pareigūnų valstybinės karjeros galimybę ir bažnytinių bei valstybinių pareigū derinimą. Bažnytiniai pareigūnai turėjo kitokią nei pasaulietiniai valstybinės karjeros galimybę, kurios viršūnė buvo vyskupas, kartu ir valstybės senatorius, galėjęs daryti tiesioginę įtaką valstybės politiniam gyvenimui.

Tarp dvasininkų populiariausia valstybinė pareigybė – karališkojo sekretoriaus titulas. Istorikų nustatyta, kad praktiškai šis titulas didelės naudos neatnešdavo, nereikėjo atlikti jokių pareigų. XVII a. II pusėje bajorija mažai naudojo šį titulą ir jį perleisdavo miestiečiams. Miestiečių atveju šis titulas pažymėdavo „asmens įsitvirtinimą valdančiojo elito viršūnėje“. Tarp dvasininkų jis dar išsilaikė⁷⁶. Tai matome ir iš Lietuvos Metrikoje esamų duomenų, nes 16 asmenų iš nagrinėjamojo sąrašo, mūsų duomenimis, buvo karališkieji sekretoriai (P. K. Berkas, K. Białozoras, J. M. Bienickis, A. Izdebskis, V. S. Judickis, A. Kotovičius, A. Skretušeuskis, J. Sokalskis, K. Stockis, S. Urbanskis, K. J. Vaišnoravičius, M. K. Vladyčka, J. Białozoras, M. J. Ancuta, P. Dolmat-Isajkovskis, S. Mlyneckis). Praktiškai visi asmenys buvo svarbūs dvasininkai, padarę solidžią karjerą: kanauninkai,

⁷⁰ G. B ł a s z c z y k, *Diecezja żmudzka... Uposażenie...*, p. 48.

⁷¹ J. O c h m a ń s k i, *Biskupstwo wileńskie...*, p. 102.

⁷² G. B ł a s z c z y k, *Plebani Kroscy...*, p. 120.

⁷³ *LM* 128, l. 415v.

⁷⁴ *LM* 129, l. 339.

⁷⁵ *LM* 131, l. 488.

⁷⁶ A. R a g a u s k a s, Karališkieji sekretoriai Vilniaus miestiečių valdančiajame elite XVII a. antroje pusėje, *Mūsų praeitis*, 6, Vilnius, 1999, p. 27–35.

kapitulų nariai ar net vyskupai (tik K. Stockis, mūsų duomenimis, nebuvo kanauninkas ar panašiam poste). Daugiausia šį titulą turėjo kanauninkai. Neaišku, kiek tam turėjo įtakos tai, kad paskyrimus nagrinėjamiems asmenims rašė valdovas.

Dalyvauti politikoje dvasininkai turėjo galimybę užimdami kitas svarbias valstybines pareigas, dažniausiai susijusias su LDK kanceliarijos, raštinės darbu. Kai kurie valstybiniai postai buvo numatyti tik dvasininkams – tai LDK dvasinio referendoriaus, LDK didžiojo dvasinio sekretoriaus pareigos. Dvasinio referendoriaus pareigybė LDK atsirado 1579 m., o 1633 m. LDK dvasiniai referendoriai įgijo teisę dalyvauti Abiejų Tautų Respublikos senato posėdžiuose, reliacinuose teismuose, tuose, kurie buvo susiję su Lietuva. 1635 m. LDK ir Lenkijos dvasinių referendorių teisės buvo galutinai suvienodintos⁷⁷. J. Wolffas teigė, kad dvasinių referendorių pareigos buvo karaliaus dvare kasdien po mišų iki pietų ir po pietų iki vakaro klausyti privačių asmenų skundus ir perduoti juos kancleriu⁷⁸. 1641–1737 m. LDK buvo paskirta 13 dvasinių referendorių⁷⁹. Aštuoni iš jų yra mūsų sudarytame valdovo proteguotų bažnytinių pareigūnų sąrašė (P. Dolmat-Isajkovskis, J. K. Daugėla-Zaviša, A. K. Sapiega, V. S. Judickis, E. S. Kotovičius, J. J. Krišpinas-Kiršenšteinas, M. J. Ancuta, J. K. Ancuta).

Šalia dvasinių buvo LDK pasaulietiniai referendoriai, didieji dvasiniai ir pasaulietiniai sekretoriai. LDK didžiųjų dvasinių sekretorių titulas įtvirtintas tik 1670 m. seime, nors tai jau stengtasi padaryti nuo 1637 m. Jų pareigos vėlgi buvo neapibrėžtos, kaip ir karališkųjų sekretorių. XVII a. visi keturi dvasiniais sekretoriais buvę asmenys yra mūsų sudarytame valdovo skirtų bažnytinių pareigūnų sąrašė⁸⁰: K. K. Bžostovskis, V. S. Valavičius, J. M. Zgirsakis ir P. P. B. Sapiega. Tai liudija, kad valdovas bažnytines beneficijas skirdavo ne atsitiktiniams, bet jam žinomiems palankiems asmenims, kuriems suteikdavo ir kitų valstybinių titulų. Darytume išvadą, kad proteguojamiems valdovo dvasininkams buvo lengviau daryti ne tik bažnytinę, bet ir valstybinę karjerą.

Populiarios tarp dvasininkų buvo LDK didžiosios ir mažosios kanceliarijų regentų pareigybės. Regentus skirdavo kancleris, valdovas tik tvirtindavo. Jie buvo priklausomi nuo kanclerio. LDK didžiosios kanceliarijos regentai paprastai įgydavo ir karališkųjų sekretorių titulą⁸¹. Iš 1633–1709 m. 12 paskirtų LDK didžiosios kanceliarijos regentų 7 yra mūsų sąrašė (P. Dolmat-Isajkovskis, J. K. Daugėla-Zaviša, P. K. Berkas, J. M. Bienickis, A. Kotovičius, K. J. Vaišnoravičius, V. S. Valavičius). Iš 1650–1699 m. 8 paskirtų LDK mažosios kanceliarijos regentų mūsų sąrašė yra 4 (J. Bialozoras, V. S. Judickis, S. Mlyneckis, M. Valavičius). Vėlgi akivaizdu, kad daugiau nei pusę LDK abiejų kanceliarijų regentų randame ir mūsų sudarytame valdovo skirtų bažnytinių pareigūnų sąrašė.

---

⁷⁷ *Urządnicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII w. Spisy*. Opr. H. Lulewicz, A. Rachuba, Kórnik, 1994, p. 169–171.

⁷⁸ J. Wolff, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386–1795*, Kraków, 1885, p. 306–307.

⁷⁹ Žr. *Urządnicy centralni i dygnitarze...*

⁸⁰ Plg. ten pat, p. 179–180.

⁸¹ Ten pat, p. 175–176.

Kitos dvasininkų užimamos valstybinės pareigos buvo LDK didieji raštininkai ir išdo raštininkai. Didieji raštininkai tarnavo valdovui ir kancleriams, XVII a. II pusėje jų vienu metu būdavo po 4, o J. Sobieskio laikais po 5. Iš 4 vienu metu buvusių didžiųjų raštininkų vienas dažniausiai būdavo dvasininkas. Iš mūsų sąrašo 5 asmenys buvo didieji raštininkai (K. P. Panczeržinskis, M. J. Zienkovičius, P. Dolmat-Isajkovskis, J. K. Daugėla-Zaviša, V. S. Judickis) ir tik 2 iš 14 išdo raštininkai (P. Dolmat-Isajkovskis, J. Bialozoras). Tai nedaug, palyginti su dvasiniais sekretoriais ar dvasiniais referendoriais.

Dažnai tas pats asmuo pereinavo vos ne per visas šias pareigybes. Būdingas jų telkimas vienosė rankose. Ir prie referendorių, ir prie regentų ar sekretorių matome beveik tas pačias pavardes. Geriausias pavyzdys būtų nuo 1650 m. Smolensko vyskupo P. Dolmat-Isajkovskio karjeros laipteliai. Jis 1623–1640 m. buvo LDK išdo raštininkas, 1633–1641 m. – LDK didžiosios kanceliarijos regentas, 1641–1649 m. LDK didysis raštininkas ir dvasinis referendorius, šalia to dar titulavosi karališkuoju sekretoriumi. J. K. Daugėla-Zaviša 1641–1649 m. buvo LDK didžiosios kanceliarijos regentas, 1649–1656 m. – LDK didysis raštininkas ir dvasinis referendorius.

Vadinasi, nors valdovas turėjo galimybę skirti bažnytinius pareigūnus tik į apytiksliai 30% bažnytinių beneficijų, tačiau jo pasirinkti kandidatai buvo įtakingesni LDK valstybiniame gyvenime nei bajorijos ar dvasininkų iškelti kandidatai. Tie asmenys, kurie padarydavo įtakingesnę valstybinę karjerą, turėdavo geresnes galimybes daryti bažnytinę karjerą, siekti vyskupo ir kitų svarbių postų. Daugiausia tarp šių valstybinių pareigūnų – bažnyčios tarnų, buvo Vilniaus kanauninkų, bet neradome Žemaičių kanauninkų ir kapitulos narių. Matyt, taip buvo todėl, kad Vilniaus vyskupijai kanauninkus parinkdavo valdovas, o Žemaičių vyskupijai – vyskupas. Apskritai Vilniaus vyskupija buvo turtingesnė, didesnė ir įtakingesnė valstybėje nei Žemaičių.

Išvados

Valdovo patronatas padėjo pagrindą Katalikų Bažnyčios kūrimuisi Lietuvoje. Valdovai suvokė, jog bažnyčia gali būti puiki valstybės sąjungininkė ir padėti valstybei gyvuoti. Valstybė pirmoji Lietuvoje pradėjo bažnyčių kūrimo procesą, kurį vėliau perėmė jos piliečiai bajorai. Patronato teisė buvo kintama, valdovas galėjo ją perleisti vyskupui ar perimti iš bajoro.

Remdamasis patronato teise, valdovas skyrė (*praesentare*) bažnytinius pareigūnus į parapijas bei kapitulą. Lietuvos Metrikos 123–149 knygoje surasti 229 valdovo klebonų ir kitų bažnytinių pareigūnų paskyrimai. 164 paskyrimų tekstai yra pilni, kitų tik registrai. Valdovų paskyrimų privilegijos nėra labai informatyvios, vartojamos standartinės formulės. Pagal šiuos paskyrimus XVII a. II pusėje valdovas turėjo patronato teisę 84 Vilniaus, 14 Žemaičių, 3 Smolensko, 2 Livonijos, 8 Lucko vyskupijų bažnyčiose (apie 30% parapijų), skyrė Vilniaus ir Smolensko kanauninkus. Lenkijos-Lietuvos valstybės valdovas išlaikė patronato teisę turtingiausiose ir svarbiausiose Vilniaus ir Žemaičių

vyskupijų parapijose (Raseiniai, Šiauliai, Kražiai, Geranainys, Anykščiai, Ramygala, Slonimas, Trakai).

Iš valdovų paskyrimų privilegijų turime duomenų apie 309 XVII a. II pusės bažnytinius pareigūnus. Nuo valdovo paskyrimo paskelbimo iki Bažnyčios patvirtinimo ir įvedimo praeidavo keli mėnesiai. Dažniausiai į vakansiją naujas pareigūnas būdavo skiriamas ankstesniajam mirus (100 atvejų), nemažai – atsisakius (45) ar po paaukštino (18).

Rinkdamasis bažnytinius pareigūnus, valdovas atsižvelgdavo į jų išsimokslinimą, bažnytinių dogmų išmanymą, moralumą, kilmę, lietuvių kalbos mokėjimą. Skirti pareigūnai praktiškai visi turėjo kunigo šventimus, buvo pakankamai išsilavinę, aukštesni pareigūnai dažniausiai buvo studijavę Lietuvos ir užsienio universitetuose. 12 asmenų buvo daugiausia teologijos, keli – kanonų teisės ir filosofijos daktarai. Ypač svarbus reikalavimas buvo moralės normų laikymasis, deramas elgesys. Žiūrėta, kad būtų laikomasi Katalikų Bažnyčios nuostatų, kad vienas asmuo nevaldytų kelių parapijų. Domėtasi kandidatų socialine kilme, svarbi buvo bajorystė, žiūrėta, kad nepatektų nepatikimų Bažnyčiai ir valstybei asmenų.

Valdovo proteguoti bažnytiniai pareigūnai turėjo geresnes valstybinės karjeros galimybes. Jie valstybinės karjeros laiptais kildavo per raštines ir kanceliarias. 16 asmenų iš sudaryto sąrašo titulavosi karališkaisiais sekretoriais. Populiariausios kitos buvo LDK dvasinių referendorių (8 asmenys) ir didžiųjų dvasinių sekretorių (4) pareigos, kuriais galėjo tapti tik dvasininkai. Gan populiarios buvo LDK didžiosios (7) ir mažosios (4) kanceliarijos regentų, didžiųjų ir išdo raštininkų pareigos, kuriomis bažnytiniai pareigūnai dažnai pradėdavo valstybinę karjerą. Aktyviausi valstybinėje karjeroje buvo didžiausios ir įtakingiausios valstybėje Vilniaus vyskupijos kanauninkai ir kapitulos nariai.

PRIEDAS Nr. 1

Valdovo paskyrimo privilegijos pavyzdys

LM 146, l. 630.

Praesentatio ad parochiam Sviencianensem V[e]n[era]b[i]li Casimiro Neysztadt post liberam resignationem R[evere]ndi Thomae Piasecki Canonici Vilmensis.

Joannes Tertius DEI Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae.

R[evere]ndo in Chr[ist]o Patri Constantino Brzostowski Ep[is]c[opo] Vilnen[sis], sincere nobis dilecto, aut eius in spiritualibus Vicario, seu officiali Generali, seu cuiquam alteri ad instituendum et investiendum potestatem habenti, gratiam N[ost]ram Regiam R[evere]nde in Christo Pater sincere nobis dilecte. Vacat ad praesens Eccl[esi]a Parochialis Sviencianensis Iuris Patronatus et collationis Nostrae Regiae, idque post liberam Resignationem Reverendi Thomae Piasecki Canonici Vilmensis Parochi Sviencianensis sui ultimi et immediati Possessoris, ad quam praedicto modo vacantem pro iure Patronatus et Collationis N[ost]rae Regiae Venerabilem Casimirum Neysztadt actu Praesbiterum morum probitate, vitae integritates, doctrinae sufficientia bene nobis commendatum sinceritati V[ost]ris praestandum esse diximus prout praesentibus literis N[ost]ris sinceritati V[ost]rae praesentamus, requirentes sinceritatem V[ost]ram, ut hunc et non alium a nobis praesentatum ad praedictam Parochiam instituat ac investiat, curam animarum, administrationem spiritualium et regimen temporalium eidem committendo prout id ad officium Pastorale sinceritatis V[ost]rae pertinere dignoscitur, in quorum fidem manum Nostram subscripsimus, sigillumque M[agni] D[ucatus] Litt[huaniae] apponi mandavimus. Dabantur Grodnae die XIX Mensis Februarij Anno D[omi]ni MDCXCIII. Regno vero Nostri XIX Anno

Joannes Rex

Valdovo paskirti bažnytiniai pareigūnai XVII a. II pusėje*

Ancuta, Jurgis Kazimieras (mirė 1737), Ukmergės klebonas nuo 1704 07 07 (*LM* 148, l. 1271), Vilniaus kanauninkas nuo 1705 04 27 (*LM* 148, l. 1363), LDK dvasinis referendorius 1715 08 31–1737 05 05, Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios prepozitas nuo 1714 02 20, Vilniaus sufraganas nuo 1723, scholastas nuo 1728, arkidiakonas nuo 1731 (bet įvestas tik 1735), teologijos daktaras.

Ancuta, Motiejus Juozapas (mirė 1723), Ukmergės klebonas nuo 1695 01 11 (*LM* 145, l. 367), Šatų, Svyrių klebonas, Livonijos kanauninkas, Smolensko kanauninkas, Vilniaus kanauninkas nuo 1695 09 03 (*LM* 145, l. 368), LDK dvasinis referendorius 1705 12 04–1715 (1717), karališkasis sekretorius nuo 1705, Vilniaus sufraganas nuo 1710, Vilniaus vyskupijos koadjutorius „cum futura successione“ nuo 1717 06 18, Vilniaus vyskupijos administratorius nuo 1722 10 24, Vilniaus vyskupas.

Andruškevičius (Andruszkiewicz), Adalbertas, Prieraslio klebonas nuo 1676 04 12 (*LM* 138, l. 163–164)

Andruškevičius (Andruszkiewicz), Steponas Jonas, Eišiškių klebonas nuo 1676 02 02 (*LM* 138, l. 39–40), 1679 (*VUB*. f. 57, 1353–1190), Rezeknės klebonas nuo 1676 04 08 (*LM* 139, l. 44), Livonijos kanauninkas.

Andrzejkiewicz, Andrzejkawicz, Mykolas, Mastų klebonas nuo 1686 04 28 maždaug iki 1700 07 01, mirė (*LM* 148 registras, l. 18; 548–549).

Bartoševičius (Bartoszewicz), Mykolas, Nemunaičio klebonas nuo 1654 05 20 (*LM* 129, l. 437–438).

Bažinskis (Bażyński), Antanas, Naujadvario klebonas, Eišiškių klebonas nuo 1661 05 02 (*LM* 134, l. 74v).

Beimovskis (Beymowski), Kazimieras, Punios klebonas nuo 1658 07 12 (po J. Protrovskio) (*LM* 131, l. 802–803).

Beynartas, Adalbertas Kazimieras: (gimė apie 1619), Vilniaus kanauninkas nuo 1661 04 12 (*LM* 131, l. 1236–1237), Balstogės prepozitas, Vilniaus kapitulos notaras (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist. 58, l. 36v).

Berkas (Berk, Bork, Berg), Petras Kazimieras (gimė apie 1628), Plungės klebonas 1654 (*KAKA*, b. 1, l. 263), Geranainių prepozitas nuo 1658 12 14 (*LM* 130, l. 331v), 1717 (1717 sinodas, p. 142), Virbalio klebonas nuo 1659 10 14 (*LM* 130, l. 417), LDK didžiosios kanceliarijos regentas nuo 1659, Žemaitijos kanauninkas, karališkasis sekretorius, Žemaičių vyskupijos administratorius nuo 1659 (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist. 58, l. 34).

Bialozoras, Jurgis (mirė 1665 05 21), LDK išdo raštininkas 1649 01 23–1658, karališkasis sekretorius, Ramygalos klebonas nuo 1649 05 28 iki 1661 ar 1665 06 15, iki nominacijos

---

* Pabraukėme tas pareigas, kurių paskyrimo privilegiją radome Lietuvos Metrikoje. Šaltinius nurodėme tekste skliausteliuose, naudojoms papildoma literatūra: *Polski Słownik Biograficzny*, Kraków, etc., 1935–1998, t. 1–38; *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1953–1969, t. 1–36; G. B ł a s z c z y k, Plebani Kroscy...; *Decreta, sanctiones et universa acta synodi dioecesanæ Vilnensis...*; T. D ł u g o s z, *Z dziejów diecezji Smoleńskiej...*; Z. I v i n s k i s, *Rinktiniai raštai...*, t. IV; J. K u r c z e w s k i, *Biskupstwo wileńskie...*; J. K u r c z e w s k i, *Kościół zamkowy...*, cz. 3; J. P r z y a ł g o w s k i, *Żywoty biskupów wileńskich...*; *Urzędnicy centralni i dygnitarze...*

vyskupu ar mirties (*LM* 124, l. 396; *LM* 134, l. 174v–175; *LM* 135, l. 163–164), Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios klebonas nuo 1649(?)30 maždaug iki 1661 07 25, paauskštintas į vyskupus (*LM* 124, l. 348; *LM* 134, l. 190), Vilniaus kanauninkas apie 1652 05 24, paauskštintas (*LM* 127, l. 374), LDK mažosios kanceliarijos regentas 1650–1654, Vilniaus kustodas nuo 1652 05 30 maždaug iki 1661 07 28 (*LM* 127, l. 372–372v; *LM* 134, l. 168v), Smolensko vyskupas 1658 03 18–1661 11 21, Vilniaus vyskupas 1661 11 21–1665 05 21.

Bialozoras, Kristoforas, Vilniaus kanauninkas nuo 1695 08 24 (*LM* 145, l. 322), karališkasis sekretorius, Vabalninko klebonas maždaug iki 1698 06 29 (*LM* 149, l. 404), Alytaus klebonas nuo 1698 07 29 (*LM* 149, l. 237).

Bialozoras, Marcijonas, Žemaitijos kanauninkas, Vilniaus kanauninkas nuo 1684 09 (*LM* 143 registras, l. 6).

Bialozoras, Martynas, Žemaitijos kanauninkas, Šeduvos klebonas (*KAKA*, b. 138, l. 18), Ramygalos prepozitas nuo 1684 (*LM* 143 registras, l. 10), Vilniaus kanauninkas nuo 1684 11 ar nuo 1685 01 19 (*LM* 143 registras, l. 10, 14), Vilniaus dekanas nuo 1684 11 (*LM* 143 registras, l. 9v), Alytaus klebonas nuo 1686 09 28 maždaug iki 1698 07 29, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 33; *LM* 149, l. 237), Vabalninko klebonas nuo 1698 06 29 (*LM* 149, l. 404).

Bienickis, Jurgis Mykolas (mirė 1663 05 09), Vilniaus kanauninkas nuo 1659 03 22 (*LM* 130, l. 339–339v), Porozovo klebonas nuo 1660 04 15 (*LM* 134, l. 43v–44), Vilniaus kustodas nuo 1661 07 28 (*LM* 134, l. 168v), LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1661–1663, karališkasis sekretorius.

Boguckis, Dobženevo klebonas nuo 1687 03 09 (*LM* 143 registras, l. 36v).

Borovskis (Borowski), Kazimieras, Inturkės klebonas nuo 1685 04 16 (*LM* 143 registras, l. 16v).

Brazgalskis (Brazgalski, Brasgulski), Andrėjus Martynas (mirė 1658), (?) nuo 1649 06 23 (*LM* 124 registras, l. 35v), Smolensko kanauninkas 1649 maždaug iki 1658 07 12, mirė (*LM* 131, l. 612), Vilniaus kanauninkas nuo 1652 05 24 maždaug iki 1658 07 12, mirė (*LM* 127, l. 374; *LM* 130, l. 488), apaštališkasis protonotarijus, Vilniaus kapitulos viešas notaras (*VUB*, f. 267–775. Proc. consist. 50, l. 891).

Breutellit, Stanislovas Jeronimas (mirė 1693), Vištyčio klebonas maždaug iki 1693 02 25 (*LM* 146, l. 675).

Brodovskis (Brodowski), Stanislovas (mirė 1676), Eišiškių klebonas maždaug iki 1676 02 02 (*LM* 138, l. 39–40).

Budnickis, Steponas, Grauziškių klebonas apie 1649 12 01, atsisakė (*LM* 124, l. 134v).

Bžostovskis, Konstantinas Kazimieras (1644–1722), Vilniaus kanauninkas nuo 1658 07 12 maždaug iki 1685 01 01 ar iki 1687 08 11, paauskštintas į vyskupus (*LM* 131, l. 488; *LM* 134 registras, l. 12v, 37v), teologijos daktaras nuo 1669, LDK didysis dvasinis sekretorius 1670 (ar 1671)–1684, Smolensko vyskupas 1685 04 30–1687 11 24, Borisovo klebonas nuo 1686 maždaug iki 1687, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 361v, 37v), Vilniaus vyskupas 1687 11 24–1722 10 24.

Cechwickis, Ciechnickis, Jonas (mirė 1651), Kobrynės ksenodochoijos klebonas apie 1651 03 06 (*LM* 127, l. 26–26v; *LM* 125, l. 266v–267).

Cechnickis, Petras Adalbertas, Kobrynės ligoninės bažnyčios koadjutorius nuo 1651 03 14 (po J. Jaskulskio) (*LM* 127, l. 26–26v), Ružanų vikaras.

Cešinskis (Cieszynski), Bartolomėjus, Vilniaus kanauninkas apie 1649 07 26, mirė (*LM* 124 registras, l. 38v).

Chmielewskis, Mykolas, Krasnosielo klebonas apie 1652 07 01, (*LM* 127, l. 366–367v).

Chodkevičius, Aleksandras Kristupas (mirė 1676), Vilniaus kanauninkas nuo 1634 maždaug iki 1676, mirė (*LM* 138, l. 221), Pabaisko klebonas nuo 1634 06 19, Gardino prepozitas nuo 1649 05 01 maždaug iki 1676 04 04, mirė (*LM* 124 registras; *LM* 138, l. 203–204), Ramygalos klebonas nuo 1661, po J. Bialozoro nominacijos vyskupu (*LM* 134, l. 174v–175), Panevėžio klebonas, Anykščių klebonas, Livonijos vyskupas nuo 1652, Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios prepozitas nuo 1661 07 25 (*LM* 134, l. 190).

Chomentovskis (Chomętowski), Mikalojus, Volpos mansionarijus (Cimkovičių) klebonas nuo 1652 06 15 (*LM* 128, l. 134–134v).

Cvecinskis (Cwieciński), Pranciškus, Drūkšių klebonas maždaug iki 1700 04 02, atsisakė (*LM* 148, l. 314–315).

Čartoriskis (Czartoryski), Simonas, Smolensko kanauninkas apie 1656 04 15, mirė (*LM* 131, l. 120).

Čerskis (Czerski), Albertas, Vohynės klebonas nuo 1652 01 03 (*LM* 128, l. 37v–38).

Češeika (Czeszeyko), Viktorinas, Mscibovo klebonas nuo 1694 01 20 maždaug iki 1698 12 24, mirė (*LM* 146, l. 802; *LM* 149, l. 509), Valakijos ir Moldavijos (Rusų) vyskupas.

Čižovskis (Cziżowski), Karyčių klebonas nuo 1649 07 17–20 (*LM* 124 registras, l. 38).

Čyževskis (Czyzewski), Liudvikas, Mozyriaus klebonas nuo 1693 01 21 (*LM* 146, l. 587).

Čudovskis (Czudowski), Kazimieras, Daugų klebonas apie 1698 12 27, atsisakė (*LM* 149, l. 596).

Daugirdas (Dowgierd, Dowgird), Lydos klebonas nuo 1695 06 20 (*LM* 145, l. 360), Gorodeco klebonas.

Deferis, Jonas, Ukmergės klebonas apie 1695 01 11 (*LM* 145, l. 367).

Dembkovskis (Dębkowski, Dembkowski), Steponas, Krėvos klebonas nuo 1683 (*LM* 143 registras, l. 278), Kauno klebonas nuo 1695 09 07 (*LM* 145, l. 334), 1699 05 11 (*KAKA*, b. 80, l. 117), Livonijos scholastas.

Diblinskis (Dyblński, Dibliński), Albertas (mirė 1661), Starodubo prepozitas nuo 1652 06 22 (*LM* 128, l. 94–94v), Smolensko kanauninkas iki 1661 07 20, mirė (*LM* 134, l. 152v).

Dirvoniškis (Dyrwoniszki), Valentinas, Daugų klebonas nuo 1698 12 27 (*LM* 149, l. 596), 1717 (1717 sinodas, p. 145).

Dombrovskis (Dąbrowski), Juozapas, Dysnos klebonas nuo 1657 12 29 (*LM* 131, l. 675).

Dovolgas (Dowolldze, Dewolgo, Devolga), Steponas Pranciškus, Maišiagalos klebonas 1669 06 22, ką tik paskirtas (*VUB*, f. 57, B53, 735, 736, 737) maždaug iki 1687 03 20, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 36v).

Drohšickis (Drohszycki), Andrėjus, Ūdrijos klebonas nuo 1659(?)08 (*LM* 130, l. 416–416v).

Dunevičius (Duniewicz), Simonas, Kernavės klebonas maždaug iki 1698 06 29 ar 1699 07 25, mirė (*LM* 149, l. 318–319; *LM* 148, l. 534–535).

Dzikas, Gardino prepozitas maždaug iki 1693 02 25 (*LM* 146, l. 674), Žulkovo prepozitas.

Dževickis (Drzewicki), Motiejus, Kupiškio klebonas nuo 1659 11 17 (*LM* 131, l. 1447), Kavarsko klebonas.

Eydziatovičius (Eydziatowicz), Motiejus Felicijonas, Vilkaviškio (Vilkoviensem) klebonas nuo 1693 03 31 (*LM* 146, l. 666), subdiakonas.

Fasciszewskis, Pranciškus (mirė 1685), Vabalninko klebonas apie 1685 06 01, mirė (*LM* 143 registras, l. 21).

Fedorovičius (Fiedorowicz), Lukas (mirė 1697), Valkininkų klebonas nuo 1687 01 28 iki apie 1697 10 20, mirė (*LM* 143 registras, l. 35v; *LM* 149, l. 403).

Filipovičius (Filipowicz), Judas Teodoras, Darsūniškio klebonas nuo 1684 (po Survilos) (*LM* 143 registras, l. 12).

Gembockis, Aleksandras, Smolensko kantorius nuo 1676 02 02 (*LM* 138, l. 23–24).

Giedraitis, Adomas, Ūdrijos klebonas apie 1685 10 09, atsisakė (*LM* 143, l. 28), Merkinės klebonas iki apie 1697 09 20, atsisakė (*LM* 149, l. 81), Merkinės dekanas.

Giedraitis, Kazimieras (mirė 1657), Dysnos klebonas apie 1657 12 29, mirė (*LM* 131, l. 675).

Giedraitis, Vladislovas, Merkinės klebonas nuo 1649 06 15 (*LM* 124 registras, l. 33), Smolensko kanauninkas nuo 1658 07 12 (*LM* 131, l. 612), Žemaitijos kustodas, Švėkšnos klebonas 1676 (*KAKA*, b. 138, l. 15v; b. 139, l. 89), Žemaitijos kanauninkas, Smolensko scholastas, Veliuonos klebonas (*KAKA*, b. 139, l. 22).

Girskis, Tomas Kazimieras, Smolensko kustodas nuo 1658 03 08 (*LM* 131, l. 346), Vilniaus kanauninkas nuo 1659 10 20 (*LM* 131, l. 1085–1086).

Gluchovskis (Głuchowski), Simonas, Radaškonių klebonas nuo 1698 01 24, po Snitkos (*LM* 149, l. 28–29), 1717 (1717 sinodas, p. 154).

Gmenskis (mirė 1649), (?) apie 1649 06 23, mirė (*LM* 124 registras, l. 35v).

Godacėvskis (Godaczewski), Kazimieras (mirė 1694), Veližo klebonas apie 1694 02 03, mirė (*LM* 146, l. 805).

Golinskis (Goliński, Golyński), Motiejus (mirė 1693), Lomžos klebonas nuo 1682 05 18 maždaug iki 1693 06 30, mirė (*LM* 143 registras, l. 204; *LM* 146, l. 728).

Gosevskis-Korvinas, Boguslóvas (1660–1744 06 24), Vilniaus kanauninkas nuo 1692 04 10 (*LM* 146, l. 410; *MAB*, f 43–681), Anykščių klebonas nuo 1698 12 27 (*LM* 149, l. 594–595), 1717, Ašmenos prepozitas, LDK notaras, Vilniaus dekanas, kantorius, kustodas, Baltarusijos sufraganas 1722–1727, Smolensko vyskupas 1725 01 19–1744.

Gosinskis, Metelių klebonas nuo 1687 03 11 (*LM* 143 registras, l. 36v).

Gotynskis (mirė 1695), Goniondzo klebonas maždaug iki 1695 09 07, mirė (*LM* 145, l. 332).

Gradovskis (Gradowski), Martynas (mirė 1684), Naugarduko klebonas iki apie 1684, mirė (*LM* 143 registras, l. 284v).

Grymža, Adalbertas (mirė 1676), Pamūšio klebonas 1643 (*KAKA*, b. 136, l. 53v–54v), Simno klebonas apie 1676 04 14, mirė (*LM* 138, l. 135).

Grochovskis (Grochowski), Tomas, Kalinovkos klebonas apie 1695 06 25, atsisakė (*LM* 145, l. 278), Gardino prepozitas nuo 1695 06 25 (*LM* 145, l. 277), Smolensko kanauninkas, apaštališkas protonotarijus.

Gurnickis, Lukas (mirė 1649), Vilniaus kanauninkas apie 1649 02 03, mirė (*LM* 124, l. 166).

Gutmensas, Jonas Jurgis, Kalinovkos klebonas nuo 1684 (*LM* 143 registras, l. 2v).

Gutovskis (Gutowski), Albertas, Filipovo klebonas nuo 1654 05 15 (*LM* 129, l. 435–436).

Gžendzickis (Grzędzick), Kazimieras, Žiežmarių klebonas nuo 1654 04 28 maždaug iki 1654 10 17 (*LM* 129, l. 385–386, 511–512), Kauno dekanas.

Hermanovičius (Hermanowicz), Mykolas, Drūkšių klebonas nuo 1657 03 24 (*LM* 131, l. 100) maždaug iki 1700.

Hertmanas, Fabijonas (mirė 1657), Prienų ir Birštono klebonas maždaug iki 1657 02 10 ar 10 15, mirė (*LM* 131, l. 538; *LM* 130, l. 445v).

Hieremia, Veližo klebonas apie 1648 03 24, atsisakė (*LM* 125, l. 325), Polocko, Smurgainių klebonas.

Hyuley(?), Mikalojus, Klovainių klebonas apie 1660 07 10, mirė (*LM* 134, l. 35–35v).

Horainas, Aleksandras (mirė 1735 12 07), Vilniaus kanauninkas nuo 1690 maždaug iki 1695 09 03, paaukštintas (*LM* 145, l. 368), Vilniaus kustodas nuo 1695 09 07 (*LM* 145, l. 333), Geranainių prepozitas nuo 1698 12 24 (*LM* 149, l. 511–512), Nemenčinės klebonas, teologijos daktaras, Vilniaus arkidiakonas, Baltarusijos sufraganas 1709–1713, Smolensko vyskupas 1714–1716 12 07, Žemaičių vyskupas 1716 12 07–1735 12 07.

Horbačevskis (Horbaczewski), Dominykas (mirė 1676), Smolensko kantorius apie 1676 02 02, mirė (*LM* 138, l. 23–24).

Horodeckis, Jokūbas, Daugėlišio klebonas nuo 1691 02 08 (*LM* 14, l. 144).

Hrehorovičius, Andrėjus (mirė 1654), Vilniaus kanauninkas apie 1654 06 06, mirė (*LM* 128, l. 439), oficialas.

Hurko (mirė 1687), Valkininkų klebonas apie 1687 01 28, mirė (*LM* 143 registras, l. 35v).

Idelskis, Subačiaus(?) prepozitas nuo 1649 01 07 (*LM* 124 registras, l. 30).

Iezerskis, Pabaisko klebonas apie 1695 09 07 (*LM* 145, l. 335).

Iezerskis, Mikalojus, Trobų klebonas nuo 1682 (*LM* 143 registras, l. 205).

Intokas, Marci[jonas] (mirė 1654), Žiez marių klebonas apie 1654 04 28, mirė (*LM* 129, l. 385–386).

Iolsciwickiewicz(?) Jonas, Zadorožės(?) klebonas apie 1687 08 21, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 37v).

Isajkovskis (Isaykowski), Dolmat (Dolmut, Dolmert), Pranciškus (mirė 1654), Vilniaus kanauninkas 1620, LDK iždo raštininkas 1623 03 10–1640 12 15, Gardino klebonas 1633 03 18–1650, karališkasis sekretorius, LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1633 ar 1637–1641 08 30 (31), Vilniaus kapitulos dekanas 1634, LDK didysis raštininkas 1641 08 30–1649 04, Vilniaus kustodas, LDK dvasinis referendorius 1641 08 30 (31)–1649 04 14(?), Geranainių prepozitas iki 1649, paaukštintas (*LM* 124, l. 123–123v), Trakų prepozitas nuo 1649 05 05 maždaug iki 1654 05 25, mirė (*LM* 124 registras; *LM* 128, l. 466), Trobų prepozitas iki 1650, Smolensko vyskupas 1650 02 14–1654.

Lucinowicz (Lucinowicz?), Vabalninko klebonas nuo 1685 10 28 (*LM* 143 registras, l. 28).

Izdebskis, Adalbertas, Prienu ir Birštono klebonas nuo 1657 02 10 ar 10 15 (*LM* 131, l. 538; *LM* 130, l. 445v), teologijos daktaras, Smolensko arkidiakonas, karališkasis sekretorius, Vilniaus kanauninkas maždaug iki 1697 ar iki 1703 02 02, mirė (*LM* 149, l. 206; *LM* 148, l. 1019).

Jankevičius (Jankiewicz), Jonas, Radviliškio klebonas nuo 1659 02 29 (*LM* 130, l. 446–446v).

Jankovičius (Jankowicz), Juozapas, Josvainių klebonas nuo 1659 03 (*LM* 130, l. 302–302v).

Januszkieviczius, Subačiaus klebonas apie 1698 12 27, atsisakė (*LM* 149, l. 595).

Jaskulskis, Motiejus, Kobrynės ksenodochijos klebonas nuo 1651 03 06 (po J. Ciechnickio) (*LM* 127, l. 26–26v).

Ježevičius (Jerzewicz, Jurzewicz), Mykolas (mirė 1684), Sokolanų klebonas maždaug iki 1684 ar 1685 02 20, mirė (*LM* 143 registras, l. 7v, 13).

Jodzevičius (Jodzewicz), Ūdrijos klebonas nuo 1685 10 09 (*LM* 143 registras, l. 28).

Joteika (Joteyko), Valerijonas, Kupiškio klebonas apie 1659 11 17, perkeltas į Kauną (*LM* 131, l. 1447) ir dekanas, Kauno klebonas nuo 1659 05 30 (*LM* 131, l. 933–943).

Judickis (Judycki), Valerijonas Stanislovas (apie 1622–1673 08 11), Smolensko kustodas maždaug nuo 1648–1649 iki 1658 03 08 (*LM* 123 registras; *LM* 131, l. 346), Vilniaus kanauninkas, nuo 1654 06 06 (*LM* 128, l. 439), LDK didysis raštininkas 1657 03 08–1673 08 11,

Vilniaus kustodas, arkidiakonas (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist. 71, l. 867), sufraganas, LDK dvasinis referendorius 1668 (1670)–1673 08 11, karališkasis sekretorius, LDK mažosios kanceliarijos regentas 1654 06 26, 1655 07 20.

Jurevičius (Jurewicz), Jonas, Radaškonijų klebonas nuo 1695 06 13 (po Snitkos) (*LM* 145, l. 131), Minsko klebonas apie 1698 05 15, atsisakė (*LM* 149, l. 313), Vilniaus kanauninkas.

Jurgelevičius (Jurgielewicz), Simonas, Kernavės klebonas nuo 1698 06 29 (po Dunevičiaus) (*LM* 149, l. 318–319).

Kalilas, Jonas, Obelių klebonas apie 1676 02 02 (*LM* 139, l. 24).

Karas, Jurgis, Kvasovkos klebonas nuo 1661 12 20(?) (*LM* 131, l. 1230).

Karlinskis, Steponas, Dobženevo klebonas apie 1687 03 09 (*LM* 143 registras, l. 36v).

Kczicki(?), de Kczdski, Kczicisk, Kczirisk(?), Mikalojus Zadorožės(?) klebonas nuo 1687 08 21 (*LM* 143 registras, l. 37v).

Kiršenšteinas, Jonas Jeronimas Krišpinas (apie 1654–1708 07 14), apaštališkasis proto-notarijus nuo 1680, Vilniaus kanauninkas nuo 1681 maždaug iki 1685 01 19 (*LM* 143 registras, l. 14), Vilniaus kustodas nuo 1685 maždaug iki 1693 02 19 (*LM* 146, l. 625), LDK dvasinis referendorius 1687–1695 05 18, **Vilniaus arkidiakonas** nuo 1693 02 19 (*LM* 146, l. 627), sufraganas nuo 1694 08 30, Žemaičių vyskupas 1695 09 19–1708 07 04, Rietavo klebonas (*KAKA*, b. 140, l. 102).

Klečkovskis (Kleczkowski), Stanislovas, Gomelio klebonas nuo 1654 02 14 (*LM* 129, l. 11–12).

Klimovičius (Klimowicz), Subačiaus klebonas nuo 1698 12 27 (*LM* 149, l. 595).

Klinskis (mirė 1686), Borisovo klebonas apie 1686, mirė (*LM* 143 registras, l. 361v).

Kochanskis, Martynas, Smolensko kanauninkas nuo 1659 03 15 (*LM* 131, l. 718–719).

Komorovskis (Komorowski), Jurgis (mirė 1684), Utenos klebonas apie 1684 09, mirė (*LM* 143 registras, l. 6), Vilniaus kanauninkas apie 1684 09 (*LM* 143 registras, l. 6).

Kosakovičius (Kosakowicz), Stanislovas, Lomžos klebonas apie 1658 08 20, atsisakė (*LM* 131, l. 692).

Koscielskis (Kościelski), Tomas, Vohynės klebonas apie 1652 01 03, mirė (*LM* 128, l. 37v–38).

Kotovičius, Aleksandras (1622–1685 11 30), Smolensko kanauninkas, Vilniaus kanauninkas nuo 1657 maždaug iki 1661 04 12 ar iki 1684, paaukštinimo į scholastus ar vyskupas (*LM* 131, l. 1236–1237; *LM* 143 registras, l. 10), Starodubo prepozitas, **Ūdrijos klebonas** nuo 1657 05 24 (*LM* 131, l. 586), Daugėlišio klebonas nuo 1657 12 29 (*LM* 130, l. 111v–112), **Bobruisko klebonas** 1659–1672 (*LM* 136 registras), karališkasis sekretorius, Vilniaus kustodas, LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1661(?), 1664, 1671, Vilniaus scholastas nuo 1661, Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios klebonas, Ružanų, Mstislavlio, Stakliškių klebonas, Ramygalos prepozitas maždaug iki 1684, paaukštintas į vyskupus (*LM* 143 registras, l. 10), Vilniaus dekanas maždaug iki 1684 11, paaukštintas į vyskupus (*LM* 143 registras, l. 9v), Smolensko vyskupas 1673 02 27–1685, kanonų teisės daktaras, Vilniaus vyskupas 1685 04 09–1686 11 30.

Kotovičius, Eustachijus Stanislovas (1637–1704 03 21), **Stakliškių klebonas** maždaug nuo 1661–1663 iki 1682, atsisakė (*LM* 132 registras, l. 100; *LM* 143 registras, l. 204v), **Gardino ksenodochijos prepozitas** nuo 1666 11 10 (*LM* 132, l. 970), **Gardino prepozitas** nuo 1676 04 04 (*LM* 138, l. 203–204), Slonimo klebonas maždaug iki 1684–1690, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 328), Anykščių klebonas, Vilniaus kanauninkas nuo 1661 maždaug iki 1682, paaukštintas (*LM* 143 registras, l. 205), LDK dvasinis referendorius 1673 08 13–1687, Vilniaus arkidiako-

nas apie 1684–1690 (*LM* 143 registras, l. 306), Vilniaus scholastas, Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios prepozitas maždaug iki 1693 02 19, perėjo į kitą prepozitūrą (*LM* 146, l. 628), Smolensko vyskupas 1688 05 17–1704.

Kšezonovičius (Krzesonowicz, Krzesonowicz), Steponas (gimė apie 1616) (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist, 65, l. 660), Darsūniškio ir Žiežmarių klebonas nuo 1654 10 17 (*LM* 129, l. 511–512), Piltynės kanauninkas.

Kšyžanovskis (Krzyżanowski), Stanislovas, Darsūniškio klebonas nuo 1682 07 05 (po Survilos) (*LM* 143 registras, l. 203).

Kučinskis (Kuczyński), Laurencijus Kazimieras, Eigirdžių klebonas nuo 1685 01 01 (*LM* 143 registras, l. 12v)

Kulikovskis (Kulikowski), Andrėjus (mirė 1654), Gožės klebonas apie 1654 04 16, mirė (*LM* 129, l. 293–294).

Ladzikas, Bartolomėjus, Nemenčinės klebonas nuo 1659 03 22 (*LM* 131, l. 801–802), Vilniaus kustodas.

Lazarovičius (Lazarowicz), Petras (mirė 1659), Jovainių klebonas apie 1659 03, mirė (*LM* 130, l. 302–302v).

Lewgottas, Andrius (mirė 1659), Virbalio klebonas apie 1659 10 14, mirė (*LM* 130, l. 417).

Lewicki(?), Andrius, Lomžos klebonas apie 1682 05 18 (*LM* 143 registras, l. 204).

Liaukminas (Lauxmin), Martynas Kazimieras (mirė 1692), Šiaulių klebonas 1675, maždaug iki 1692 01 20, mirė (*LM* 146, l. 468), Raudėnų klebonas 1675 (*KAKA*, b. 138, l. 15v).

Ligurtovičius (Ligurtowicz), Jokūbas, Lodzės klebonas nuo 1699 02 30 (po F. Pukino) (*LM* 149, l. 716–717).

Lisicki(?), Barglavo klebonas apie 1684–1690, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 329v).

Liskovskis (Liskowski), Jurgis Aleksandras, Mscibovo klebonas nuo 1685 03 15 (*LM* 143 registras, l. 14), Prieraslio klebonas maždaug iki 1698 10 07, atsisakė (*LM* 149, l. 594), Lankeliškių klebonas nuo 1698 12 09 (*LM* 149, l. 523).

Loikevičius (Loykiewicz), Simonas Gabrielius, Borisovo klebonas nuo 1687 (*LM* 143 registras, l. 37v), 1717 (1717 sinodas, p. 152).

Liubkevičius (Lubkiewicz), Aleksandras (mirė 1693), Mozyriaus klebonas apie 1693 01 21, mirė (*LM* 146, l. 587).

Liubonskis (Lubowski, Luboński), Pranciškus, Karyčių klebonas nuo 1688 (*LM* 143 registras, l. 396v), 1717, Knišino dekanas 1717 (1717 sinodas, p. 157).

Mackevičius (Mackiewicz), Povilas, Maišiagalos klebonas 1649 03 09 (*VUB*, f. 53, B57, 732), nuo 1652 02 15 (*LM* 128, l. 30v).

Markevičius (Markiewicz), Jonas (mirė 1676), Žiežmarių klebonas apie 1676 02 04, mirė (*LM* 138, l. 66).

Maževičius (Marzewicz), Adomas, Daugų klebonas nuo 1651 04 24 (mirus S. Zablockiui) (*LM* 125, l. 189v–190).

Mažinskis (Mażyński) (mirė 1685), Inturkės klebonas apie 1685 04 16, mirė (*LM* 143 registras, l. 16v).

Meccekis (Mieciecki), Kristupas (mirė 1650), Utenos klebonas apie 1650 12 10, mirė (*LM* 125, l. 63v–64).

Meijneris, Jonas, Rezeknės klebonas apie 1676 04 08, mirė (*LM* 139, l. 44).

Meleškevičius (Meleszkiewicz) (mirė 1658), Zadorožės klebonas apie 1658 03 02, mirė (*LM* 131, l. 341–342).

Mentickis (Mętycki), Teodoras, Vilniaus kanauninkas nuo 1685 01 01 (*LM* 143 registras, l. 12v), apaštališkasis protonotarijus.

Michalovskis (Michałowski), Juozapas, Vištyčio klebonas nuo 1693 02 25 (*LM* 146, l. 675).

Michałowski, Kazimieras, Trobų klebonas maždaug iki 1682, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 205).

Mickevičius (Mickiewicz), Rimvydas, Alytaus klebonas nuo 1654 06 27 (*LM* 128, l. 415–415v), Piltnės kanauninkas.

Minickis, Stanislovas, Piščios klebonas nuo 1663 03 24, naujai funduota (*LM* 132, l. 617).

Miseika (Misieyko), Mykolas, Šakynos(?) klebonas nuo 1652 02 08 (*LM* 128, l. 35–35v).

Misevičius (Misiewicz), Jokūbas Jonas, Valkininkų klebonas nuo 1697 10 20 (*LM* 149, l. 403).

Mlyneckis, [Adalbertas], Bobruisko klebonas 1659–1672, mirė (*LM* 136 registras), Vilniaus kanauninkas, Zietelos klebonas 1668 11 22 (*VUB*, f. 57, B53, 41).

Mlyneckis (Mynecki, Mlynecki), Simonas Vaitiekus (mirė 1673 03 23), Radaškonių klebonas nuo 1648 02 27 (*LM* 125, l. 332), teologijos daktaras, Vilniaus kanauninkas, karališka-sis sekretorius, LDK mažosios kanceliarijos regentas 1658–1673 03 23.

Mocarskis, Adomas, Balstogės klebonas apie 1654 04 16 (*LM* 129, l. 338–340).

Močulskis (Moczulski), Valerijonas (mirė 1661), Kvasovkos klebonas apie 1661 12 20?, mirė (*LM* 131, l. 1230).

Moygis (mirė 1704), Ukmergės klebonas apie 1704 07 07, mirė (*LM* 148, l. 1271).

Moyžrymas (mirė 1661), Eišiškių klebonas apie 1661 05 02, mirė (*LM* 134, l. 74v).

Molenda, Albertas (mirė 1658), Smolensko kanauninkas apie 1658 03 20, mirė (*LM* 131, l. 408–409).

Monkevičius (Monkiewicz), Simonas, Lankeliškių klebonas maždaug iki 1676 02 16 (*LM* 138, l. 11).

Montowtas, Motiejus, Telšių klebonas nuo 1667 11 19 (*LM* 132, l. 973).

Montowttas, Steponas, Rietavo klebonas nuo 1685 04 29 (*LM* 143 registras, l. 18v).

Mucharskis, Liudvikas Petras, Pružanų klebonas nuo 1654 02 23 (*LM* 129, l. 63–64), Jaroslavo kanauninkas.

Neysztadtas, Kazimieras, Švenčionių klebonas nuo 1693 02 19 (*LM* 146, l. 630).

Nevelskis (Newelski, Nevielski), Jonas (gimė apie 1617), Merkinės klebonas apie 1649 06 15, atsisakė (*LM* 124 registras, l. 33), Žemaičių kanauninkas 1649 (*VUB*, f. 267–775. Proc. consist. 50, l. 891), Vilniaus kanauninkas, kantorius 1654 (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist. 53, l. 833).

Nivinskis (Niwiński), Benediktas, Gardino Šv. Dvasios ligoninės bažnyčios klebonas nuo 1654 04 07 (*LM* 129, l. 291–292).

Norvaiša (Narwosz), Mikalojus, Lavoriškių klebonas maždaug iki 1652 03 22, perkeltas į Slumsliškes (*LM* 128, l. 97–97v), Slumsliškių klebonas.

Novakovskis (Nowakowski), Petras, Lavoriškių klebonas nuo 1654 04 07 (*LM* 129, l. 289–290), teologijos daktaras.

Nurkevičius (Nurkiewicz), Kazimieras, Maišiagalos klebonas nuo 1687 03 20 (*LM* 143 registras, l. 36v).

Obuchovičius (Obuchowicz), Zacharijus, Smolensko dekanas nuo 1649 12 08 (*LM* 124 registras, l. 49).

Olakovskis (Olakowsky), Andrėjus, Graužiškių klebonas nuo 1649 12 01 (*LM* 124, l. 134v).

Olekševskis (Olekszewski), Paulius Petras, Veližo klebonas nuo 1694 02 03 (*LM* 146, l. 805), Nesvyžiaus klebonas, Naugarduko dekanas.

Ordovičius (Ordowicz), Bartolomėjus, Žaslių klebonas nuo 1652 07 01 (*LM* 127, l. 364–365).

Pacas, Jonas (mirė 1657), Vilniaus kanauninkas nuo 1623, Slonimo klebonas iki 1643, Livonijos vyskupas 1646–1649 09 29, Breslaujos klebonas apie 1657 03 12, mirė (*LM* 131, l. 99).

Pacas, Kazimieras (mirė 1695), Slonimo prepozitas nuo 1643 09 23, Piltenės kustodas nuo 1650 04, Balstogės klebonas nuo 1654 04 16 (*LM* 129, l. 338–340), Vilniaus kanauninkas nuo 1657 maždaug iki 1659 03 22, paaukštintas (*LM* 130, l. 339–339v), Vilniaus prelatas, Geranainių klebonas nuo 1662, Smolensko vyskupas 1664 01 14–1667 10 03, Žemaičių vyskupas 1667 10 03–1695.

Pacas, Mikalojus Steponas (apie 1620–1684 05 08), Gardino prepozitas apie 1682 07 28, paaukštintas (*LM* 143 registras, l. 210v), Vilniaus vyskupas nominatas 1671, vyskupas 1682 05 25–1684 05 08.

Pachockis, Kristupas Paulius, Mastų klebonas nuo 1676 02 02 (*LM* 139, l. 73–74), Smolensko kanauninkas nuo 1676 02 03 (*LM* 139, l. 72–73).

Panasevičius (Panasewicz), Bartolomėjus, Mozyriaus klebonas nuo 1661 06 29 (*LM* 130, l. 1228–1229).

Panceržinskis, Karolis (mirė 1729 02 19), Vilniaus kanauninkas nuo 1696 12 28, Minsko klebonas nuo 1698 05 15 (*LM* 149, l. 313), Kražių klebonas, LDK didysis raštininkas 1709 11 19–1720 10 15, Bžostovicos klebonas, Baltarusijos sufraganas 1712 10 05–1719, Vilniaus kantorius nuo 1714 02 20, Smolensko vyskupas 1721 09 24–1724 09 11, Vilniaus vyskupas 1724 09 11–1729 02 19.

Pankevičius (Pankiewicz), Jonas (mirė 1652), Volpos mansionarijus apie 1652 06 15, mirė (*LM* 128, l. 134–134v).

Parčevskis, Albertas (mirė 1652), Starodubo prepozitas apie 1652 06 22, mirė (*LM* 128, l. 94–94v), Smolensko arkidiakonas.

Parčevskis, Petras (apie 1598–1658), filosofijos magistras, Starodubo prepozitas nuo 1628, Smolensko arkidiakonas nuo 1630, Smolensko vyskupas 1636 09 01–1649 12 09, Geranainių prepozitas nuo 1649 05 05 maždaug iki 1658 12 14, mirė (*LM* 124 registras; *LM* 130, l. 331v), Žemaičių vyskupas nuo 1649 05 27 (*LM* 124, l. 122v–123) iki 1659 02 15.

Paskovskis (Paskowski), Kristupas, Gorodeco klebonas apie 1694 03 15 (*LM* 145, l. 158).

Paškevičius (Pasziewicz), Mikalojus Kazimieras, Lodzės klebonas nuo 1699 05 10 (po F. Pukino) (*LM* 149, l. 881–882).

Pawdelewiczius, Kazimieras (mirė 1693), Vohynės klebonas apie 1693 07 01, mirė (*LM* 146, l. 714).

Pavinskis (Pawiński) (mirė apie 1684), Kalinovkos (Kalinov) klebonas apie 1684, mirė (*LM* 143 registras, l. 2v).

Perkuskis, Jonas, Sokolanų klebonas nuo 1684, po Jerzewicziaus (*LM* 143 registras, l. 7v).

Philipes, Phelippes, Petras, Alytaus klebonas nuo 1658 03 23 (*LM* 130, l. 233v–234) ir filijos Pajevonių 1668, gal 1674 (*VUB*, f. 57, B53, 893).

Piaseckis, Tomas, Simno klebonas nuo 1676 04 14 (*LM* 138, l. 135), Švenčionių klebonas apie 1693 02 19, atsisakė (*LM* 146, l. 630), Vilniaus kanauninkas.

Piątkowski, Piątkowski, Jonas, Vilniaus kanauninkas nuo 1682 (*LM* 143 registras, l. 205), Mscibovo klebonas maždaug iki 1685 03 15, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 14).

Pyrskis, Augustinas Jonas, Lankeliškių klebonas nuo 1676 02 16 (*LM* 138, l. 11).

Podoskis, Motiejus Kieša (Podoski Kiesz, Kiesz Poduski) (mirė 1666), Krasnasiolo klebonas nuo 1652 07 01 (*LM* 127, l. 366–367v), Gardino ksenodochijos prepozitas apie 1666 11 10, mirė (*LM* 132, l. 970).

Polkovskis (Polkowski), Kazimieras, Eigirdžių klebonas apie 1685 01 01, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 12v).

Polubinskis, Petras, Valkininkų klebonas apie 1685 03 28, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 15), Vilniaus kanauninkas.

Pretsus, Jonas, Vosyliškio klebonas nuo 1652 03 23 (*LM* 127, l. 310–310v).

Protrovskis (Protrowski), Jeronimas (mirė 1658), Punios klebonas apie 1658 07 12–24, mirė (*LM* 131, l. 802–803; *LM* 130, l. 220v–221).

Pruškovskis (Pruskowski) (mirė 1649), Poozapowie(?) klebonas apie 1649 05 11, mirė (*LM* 124 registras, l. 27v).

Pudynskis, Kazimieras (mirė 1661), Mozyriaus klebonas apie 1661 06 29, mirė (*LM* 130, l. 1228–1229).

Pudlinskis, Vosyliškio klebonas apie 1652 03 23, atsisakė (*LM* 127, l. 310–310v).

Pukevičius (Puckiewicz), Jonas (mirė 1654), Nemunaičio klebonas apie 1654 05 20, mirė (*LM* 129, l. 437–438).

Pukinas (Pukin, Pukien), Felicijonas (mirė 1699), Lodzės klebonas apie 1699 02 30 ar 05 10, mirė (*LM* 149, l. 716–717, 881–882).

Pupkevičius (Pupkiewicz), Motiejus Mykolas, Prieraslio klebonas nuo 1698 10 07 (*LM* 149, l. 594).

Purpevičius (Purpiewicz), Juozapas, Merkinės klebonas nuo 1697 09 20 (*LM* 149, l. 81).

Puzyna, Utenos klebonas nuo 1684 09 (*LM* 143 registras, l. 6).

Pšecławskis (Przeclawski), Kristupas, Ašmenos klebonas apie 1657 04 19, atsisakė (*LM* 131, l. 1.01), Vilniaus kanauninkas apie 1659 10 20, paaukštintas (*LM* 131, l. 1085–1086).

Pšychodzki (Przychodzki) (mirė 1676), Smolensko kanauninkas apie 1676 02 03, mirė (*LM* 139, l. 72–73).

Reimeris (Reymer), Bernardas (mirė 1667), Daugėliškių klebonas nuo 1652 04 03 maždaug iki 1657 12 29 (*LM* 127, l. 331–332; *LM* 130, l. 111v–112), Telšių klebonas apie 1667 11 19, mirė (*LM* 132, l. 973), Žemaitijos kanauninkas.

Reimeris (Reymer), Mykolas, Smolensko kanauninkas nuo 1658 03 20 (*LM* 131, l. 408–409).

Rembetowskis Martynas (?) nuo 1649 05 06 (*LM* 124 registras, l. 28).

Rodomanskis, Mykolas, Semeliškių klebonas nuo 1654 04 28 (*LM* 128, l. 447).

Rodzevičius (Rodziewicz) (mirė 1703), Semeliškių klebonas apie 1703 07 13, mirė (*LM* 148, l. 1114).

Rogošas (Rogosz), Jonas, Rodūnijos klebonas nuo 1658 03 16 (*LM* 130, l. 134v–135).

Rohačevičius (Rohaczewicz), Simonas, Kernavės klebonas nuo 1699 07 25 (po Dunevičiaus) (*LM* 148, l. 534–535).

Rosinskis, Petras Jonas, Guščios klebonas nuo 1697 09 24 (*LM* 149, l. 229).

Rosinskis, Pranciškus Antanas, Guščios klebonas apie 1697 09 24 (*LM* 149, l. 229).

Rosochackis, Laurencijus, Veližo klebonas nuo 1648 03 24 (*LM* 125, l. 325).

Roszkowskis, Martynas (?) apie 1649 05 06, atsisakė (*LM* 124 registras, l. 28).

Sanguška, Jeronimas Vladislovas (1611 02 03–1657 07), Vilniaus kanauninkas nuo 1639, kustodas nuo 1642 maždaug iki 1652 05 30, paaukštintas į Vilniaus dekanus (*LM* 127, l. 372–372v), Vilniaus sufraganas nuo 1644, Vilniaus dekanas nuo 1652 05 10, Smolensko vyskupas 1655 05 31–1657.

Sapiega, Aleksandras Kazimieras (1624 05 13–1671 05 22), Vilniaus kanauninkas nuo 1649 02 03 (*LM* 124, l. 166), Vilniaus prepozitas nuo 1649 05 01 (*LM* 124 registras, l. 26v), Varšuvos kanauninkas, Nemenčinės klebonas nuo 1651 05 03 maždaug iki 1659 03 22, paaukš-

tintas (*LM* 131, l. 801–802), Nemunaičio klebonas, Vilniaus sufraganas nuo 1655 08 02, LDK dvasinis referendorius 1657 10 02–1659 04 05, Žemaičių vyskupas 1660 01 12–1667 07 18, Vilniaus vyskupas 1667 07 18–1671 05 22.

Sapiega, Paulius Pranciškus Bernardas (1657 04 23–1715 10 15), Kodeno klebonas nuo 1688 09, Vilniaus kanauninkas nuo 1689 07 18 maždaug iki 1692 04 10, paaukštintas (*LM* 146, l. 410), Varšuvos kanauninkas apie 1690–1699 01, Plocko kustodas, Vilniaus kantorius maždaug nuo 1690, Sandomiro scholastas nuo 1693 06 26 iki 1695, LDK didysis dvasinis sekretorius 1704 04 18–1713 12 16, Žemaičių vyskupas 1715 01 21–1715 10 15.

Scześnowiczius, Jonas, Vyžainių klebonas nuo 1659, naujai funduota (*LM* 130, l. 402–402v).

Sczianinskis(?), **Jurgis** (mirė 1648), Smolensko Šv. Mykolo bažnyčios prepozitas maždaug iki 1648 01 10, mirė (*LM* 125, l. 239–239v), Smolensko arkidiakonas, Žemaičių kanauninkas, kapitulos prokuratorius (*KAKA*, b. 138, l. 15v).

Semaška (Siemaszko), **Stanislovas** (mirė 1701), Kražių klebonas po S. Jablonskio 1681 07 18 (*KAKA*, b. 2, l. 154), Rietavo klebonas apie 1685 04 29, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 18v), Žemaičių kanauninkas 1684, Šaukėnų klebonas 1690, Švėkšnos klebonas iki 1701, filosofijos magistras.

Semenavičius (Siemienowicz), Subačiaus klebonas apie 1685 08 28, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 27).

Senkevičius (Sienkiewicz), **Albertas**, Smolensko Šv. Mykolo bažnyčios prepozitas nuo 1648 01 10 (*LM* 125, l. 239–239v), bajoras.

Sguurci, Sguurci(?) Bernardinas, Krėvos klebonas iki 1683, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 278).

Siemihradskis, Vladislovas, Gorodeco klebonas nuo 1694 03 15 (*LM* 145, l. 158).

Skarbekas, Jonas, Vilniaus kanauninkas nuo 1685 03 26 maždaug iki 1695 08 24, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 15; *LM* 145, l. 322), bajoras, teologijos daktaras, Lvovo kanauninkas, Beržininkų prepozitas.

Skretuševskis (Skretuszewski), **Adomas**, Barglavo klebonas apie 1684–1690 (*LM* 143 registras, l. 329v), Smolensko kanauninkas, karališkasis sekretorius, Svisločės klebonas 1717 (1717 sinodas, p. 152).

Skuminovičius, Skuminas Teodoras, (mirė 1668 09 24), Grationopolitano vyskupas, Baltarusijos sufraganas 1644–1668, Zadorožės klebonas nuo 1658 03 02 (*LM* 131, l. 341–342), Vilniaus arkidiakonas, kantorius.

Sluchtenbergas, Jonas (mirė 1659), Smolensko kanauninkas apie 1659 03 15, mirė (*LM* 131, l. 718–719).

Slupskis, Antonijus, Dubičių klebonas, 1654 02 14–05 25 (*LM* 128, l. 418; *LM* 129, l. 9–10, 443–444).

Slupskis, Mikalojus (apie 1616–1693), Trobų prepozitas apie 1649 08 27, atsisakė (*LM* 124, l. 159v), Vilniaus kanauninkas nuo 1649 07 26 (*LM* 124 registras, l. 38v), Kauno klebonas apie 1659 05 30, atsisakė (*LM* 131, l. 933–943), Vilniaus kustodas nuo 1663, Baltarusijos sufraganas 1669–1693, Vilniaus arkidiakonas nuo 1673 08 29 maždaug iki 1693 02 19, mirė (*LM* 143 registras, l. 306; *LM* 146, l. 627).

Sluskis, Mykolas, Valkininkų klebonas nuo 1685 03 28 (*LM* 143 registras, l. 15).

Smolevskis (Smolewski), **Kasparas**, Daugų klebonas nuo 1651 12 11 (mirus S. Zabloc-kiui) (*LM* 127, l. 101–101v).

Snitka, Radaškonių klebonas apie 1695 06 13 ar iki 1698 01 24, mirė (*LM* 145, l. 131; *LM* 149, l. 28–29).

Sokalskis, Jonas, Vohynės klebonas nuo 1693 07 01 (*LM* 146, l. 714), Kijevo kanauninkas, karališkasis sekretorius.

Sokolinskis, Druckis Jonas, Vilniaus kanauninkas apie 1649 08 27 (*LM* 124, l. 159–159v).

Sopocko, Jonas (mirė 1654), Dubičių klebonas apie 1654 02 14–05 25, mirė (*LM* 128, l. 418; *LM* 129, l. 9–10, 443–444), Rodūnios klebonas apie 1654 03 10, mirė (*LM* 129, l. 175–175v).

Sopocko, Jonas, Punios klebonas nuo 1658 07 24 (po J. Protrovskio) (*LM* 130, l. 220v–221), Ramygalos klebonas nuo 1665 06 15, po J. Bialozoro mirties (*LM* 135, l. 163–164), Smolensko kustodas.

Stamovickis (Stamowicki, Stanowicki), Bartolomėjus (mirė 1652), Žaslių klebonas apie 1652 07 01, mirė (*LM* 127, l. 364–365).

Starkevičius (Starkiewicz), Adomas, Alvito ir Vilkaviškio klebonas apie 1661 12 16, mirė (*LM* 131, l. 1229–1230).

Starkevičius (Starkiewicz) (mirė 1676), Veliuonos klebonas apie 1676 04 14, mirė (*LM* 138, l. 135–136).

Stockis Kristupas, Gardino prepozitas nuo 1682 07 28 (*LM* 143 registras, l. 210v), karališkasis sekretorius.

Stupokis, Trobų klebonas nuo 1649 05 05 (*LM* 124 registras).

Sudnikas, Juozapas (mirė 1694), Mscibovo klebonas apie 1694 01 20, mirė (*LM* 146, l. 802).

Sularzyckis, Jonas, Mastų klebonas apie 1676 02 02, mirė (*LM* 139, l. 73–74).

Survila, (Sorvilla, Survil), Crzeiewski, Jonas (mirė 1682), Darsūniškio klebonas apie 1682 07 05, mirė (*LM* 143 registras, l. 203, 12).

Survila (Surwill), Motiejus, Utenos klebonas nuo 1650 12 10 (*LM* 125, l. 63v–64).

Szczshleyskis(?), Paulius, Gainos klebonas nuo 1695 01 14 (*LM* 145, l. 359).

Szeserzematowskis, Mastų klebonas nuo 1649 05 05 (*LM* 124 registras).

Šemborskis (Szemborski), Smolensko kanauninkas nuo 1657 09 04 (*LM* 131, l. 55–56).

Šidlovskis (Szydłowski), Kazimieras, Breslaujos klebonas nuo 1687 08 22 (*LM* 143 registras, l. 37v).

Šivickis (Siwicki), Jonas, Semeliškių klebonas nuo 1703 07 13 (*LM* 148, l. 1114).

Šlageris (Szlazier), Kristupas, Klovainių klebonas nuo 1660 07 10 (*LM* 134, l. 35–35v).

Špikulas (Szpikul), Andrėjus (gimė apie 1629), Tryškių klebonas nuo 1659 (*LM* 130, l. 370–370v), 1677 01 21, apaštališkasis protonotarijus, Piltenės kanauninkas (*KAKA*, b. 139, l. 266), Rietavo klebonas 1676 (*KAKA*, b. 138, l. 55v), bajoras iš Žemaitijos (*VUB*, f 267–781. Proc. consist. 58, l. 35).

Šukevičius (Szukiewicz), Linkmenų klebonas nuo 1685 01 25 (*LM* 143 registras, l. 12v).

Tiškevičius, Jurgis (1596–1656 01 17), Koziglovkų klebonas 1622–1626, Krokuvos kanauninkas 1622–1626, Vilniaus kustodas apie 1625 ar 1626 05 30, sufraganas nuo 1627 05 17, Gardino prepozitas, Vilniaus arkidiakonas nuo 1631, Ramygalos klebonas apie 1649 05 28 (*LM* 124, l. 396), Žemaitijos vyskupas 1633 12 19–1649 12 09 (apie 1649 05 27 (*LM* 124, l. 122v–123)), Piltenės (Kuršo) vyskupijos administratorius nuo 1641, Vilniaus vyskupas 1649 12 09–1656 01 17.

Typštevičius (Typsztewicz), Danielius, Palangos klebonas nuo 1659 04 11 (*LM* 130, l. 369v).

Tyška (Tyszka), Mykolas Jonas, Alvito ir Vilkaviškio klebonas nuo 1661 12 16 (*LM* 131, l. 1229–1230).

Tyzenhauzas, Gotardas Jonas (mirė 1669 09 07), Trobų prepozitas nuo 1649 08 27 (*LM* 124, l. 159v), Vilniaus kanauninkas nuo 1649 08 27 (*LM* 124, l. 159–159v), Vilniaus sufraganas nuo 1661 04 05, Smolensko vyskupas 1668 09 17–1669 09 07.

Tokarskis, Stanislovas, Lomžos klebonas nuo 1658 08 20 (*LM* 131, l. 692).

Ukovskis (Ukowski), Gabrielius Kazimieras, Mastų klebonas nuo 1700 07 01 (*LM* 148, l. 548–549).

Urbanskis, Stanislovas, Šiaulių klebonas nuo 1692 01 20 (*LM* 146, l. 468), Gniezno kanauninkas, karališkasis sekretorius.

Vagrovskis (Wagrowski), Konstantinas, Šerešovo klebonas nuo 1655 03 20 (*LM* 129, l. 579–580).

Vaišnoravičius (Woysznarowicz), Kazimieras Jonas (mirė 1677), Gomelio klebonas apie 1654 02 14, atsisakė (*LM* 129, l. 11–12), **Vilniaus kanauninkas** nuo 1676 (*LM* 138, l. 221), teologijos daktaras, karališkasis sekretorius, LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1676–1677.

Valavičius, Marcijonas Boguslovas (mirė 1705), **Vilniaus kanauninkas** nuo 1687 08 11 maždaug iki 1705 04 27, mirė (*LM* 143 registras, l. 37v; *LM* 148, l. 1363), **Ašmenos prepozitas** nuo 1691 03 26 (*LM* 146, l. 167), **Bobruisko klebonas** nuo 1689(?) (*LM* 143 registras, l. 467), **Gardino prepozitas** nuo 1693 02 25 maždaug iki 1695 06 25, atsisakė (*LM* 146, l. 674; *LM* 145, l. 277), LDK mažosios kanceliarijos regentas 1694 01–1697, **Kalinovkos klebonas** nuo 1695 06 25 maždaug iki 1700 04 02, atsisakė (*LM* 145, l. 278; *LM* 148, l. 316–317), **Mscibovo klebonas** nuo 1698 12 24 (*LM* 149, l. 509), Alytaus kustodas

Valavičius, Vincentas Stanislovas (mirė 1698 08 28), Vilniaus kanauninkas apie 1698 11 21 (*LM* 149, l. 475), LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1677–1684 09 10, Žemaitijos arkidia-konas, Vilniaus vyskupijos administratorius 1679 05 18–1680 01 30, LDK didysis dvasinis sekretorius 1684 09 12 (13) ar 1685–1698 08 24 (28), Geranainių prepozitas 1692, maždaug iki 1698 12 24, mirė (*LM* 149, l. 511–512), Anykščių klebonas maždaug iki 1698 12 27, mirė (*LM* 149, l. 594–595).

Valickis (Walicki), Jokūbas, Lomžos klebonas nuo 1693 06 30 (*LM* 146, l. 728).

Valkevičius (Walkiewicz), Mikalojus, Kvėdarnos klebonas nuo 1659 04 11 (*LM* 130, l. 473).

Vaneševskis (Waneszewski) (mirė 1649), Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios prepozitas apie 1649 (?) 30, mirė (*LM* 124, l. 348).

Važinskis (Waszyński), Bartolomėjus (mirė 1652), Daugėliškių klebonas apie 1652 04 03, mirė (*LM* 127, l. 331–332), Vilniaus kanauninkas, 4 mažųjų šventimų klierikas.

Važinskis (Ważyński), Laurencijus, Daugėliškių klebonas apie 1691 02 08, atsisakė (*LM* 146, l. 144).

Večirkovskis (Wieczirkowski), Jonas, Kalinovkos klebonas nuo 1700 04 02 (*LM* 148, l. 316–317), Baltarusijos arkidia-konas.

Venatovičius (Wenatowicz), Motiejus (mirė 1652), Maišiagalos klebonas apie 1652 02 15, mirė (*LM* 128, l. 30v).

Vendrogovskis (Wędrogowski), Jonas, Drūkšių klebonas apie 1657 03 24, atsisakė (*LM* 131, l. 100), **Breslaujos klebonas** nuo 1657 03 12 (*LM* 131, l. 99).

Vidinovskis, Vidimantas (Widimont), Stanislovas (mirė 1695), Lydos klebonas 1686 (*VUB*, f. 57, B53, 646), maždaug iki 1695 06 20, mirė (*LM* 145, l. 360), apaštališkasis protono-tarijus, Lydos dekanas 1686.

Viėčorkovskis (Wieczorkowski), Faustum in Wiczowwice, Smolensko kanauninkas nuo 1656 04 15 (*LM* 131, l. 120).

Wiėzbickis (Wierzbicki) (mirė 1649), Karyčių klebonas apie 1649 07 17–20, mirė (*LM* 124 registras, l. 38).

Wiėzbickis (Wierzbicki), Teodoras, Vilniaus kanauninkas nuo 1697 ar nuo 1703 02 02 (*LM* 149, l. 206; *LM* 148, l. 1019), Starodubo prepozitas.

Viežbovskis (Wierzbowski), Kazimieras, Lankeliškių klebonas apie 1698 12 09 (*LM* 149, l. 523).

Virukevičius (Wirukiewicz), Bartolomėjus, Semeliškių klebonas apie 1654 04 28, mirė (*LM* 128, l. 447).

Vysockis (Wysocki), Bartolomėjus, Porozovo klebonas apie 1660 04 15 (*LM* 134, l. 43v–44).

Wowsowiczius, Wysowiczius, Pranciškus, Sokolanų klebonas nuo 1685 02 20, po Jurzewicziaus, maždaug iki 1688(?) 07 22, mirė (*LM* 143 registras, l. 13, 444v).

Visovskis (Wysowski ar Wąsowski?), Motiejus, Gardino klebonas nuo 1687 01 09 (*LM* 143 registras, l. 35).

Vizgaila (Wyzgayło), Jurgis (mirė 1659), Tryškių klebonas apie 1659, mirė (*LM* 130, l. 370–370v).

Vladyčka (Władyczka), Mikalojus Kazimieras (apie 1626–1691), Ašmenos prepozitas nuo 1657 04 19 maždaug iki 1691 03 26, mirė (*LM* 131, l. 101; *LM* 146, l. 167), Smolensko kanauninkas, Vilniaus kanauninkas, karališkasis sekretorius (*VUB*, f. 267–781. Proc. consist. 71, l. 869), Šidlovicės klebonas 1669 11 08 (*VUB*, f. 57, B53, 41).

Vnirovskis (Wnirowski), Simonas, Pamūšio(?) (*Zomasensensis*) klebonas nuo ? (*LM* 148 registras, l. 41).

Wiojerkowskis, Jonas, Sokolanų klebonas nuo 1688? 07 22 (*LM* 143 registras, l. 444v).

Voitkevičius (Woytkiewicz), Kristupas, Gožos klebonas nuo 1654 04 16 (*LM* 129, l. 293–294).

Vojevodzki (Woiewodzki) (mirė 1657), Smolensko kanauninkas apie 1657 09 04, mirė (*LM* 131, l. 55–56), presbiteris.

Volkovičius, Kolenka (Kollenko-Wolkowicz, Wolkiewicz), Jonas Stanislovas, Rodūnios klebonas nuo 1654 03 10 maždaug iki 1658 03 16 (*LM* 129, l. 175–175v; *LM* 130, l. 134v–135), teologijos licenciatas.

Vorlovskis (Worłowski), Stanislovas (mirė 1693), Veliuonos klebonas nuo 1676 04 14 (*LM* 138, l. 135–136), Vilkaviškio (Vilkoviensem) klebonas apie 1693 03 31, mirė (*LM* 146, l. 666).

Voroničius (Woronicz), Martynas, Vilniaus kanauninkas nuo 1693 02 19 (*LM* 146, l. 626).

Vroblevičius (Wróblewicz), Prieraslio klebonas apie 1676 04 12, atsisakė (*LM* 138, l. 163–164).

Vroblevskis (Wróblewski), Matas(?), Linkmenų klebonas apie 1685 01 25, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 12v).

Zablockis, Adomas (mirė 1648), Radaškonių klebonas apie 1648 02 27, mirė (*LM* 125, l. 332), Vilniaus kanauninkas(?).

Zablockis (Zablocky), Simonas (mirė 1651), Daugų klebonas apie 1651 04 24, mirė (*LM* 125, l. 189v–190).

Zablockis (Zablocki, Zabłucki), Tomas, Lavoriškių klebonas nuo 1652 03 22 maždaug iki 1654 04 07, perkeltas į kitą Vaistamo parapiją (*LM* 128, l. 97–97v; *LM* 129, l. 289–290).

Zaglieszas (Zalycz)(?), Alytaus klebonas iki 1658 03 23, atsisakė (*LM* 130, l. 233v–234).

Zaglieszas, Steponas (mirė 1688), Karyčių klebonas apie 1688, mirė (*LM* 143 registras, l. 396v).

Zago, Tomas (mirė 1654), Filipovo klebonas apie 1654 05 15, mirė (*LM* 129, l. 435–436).

Zaydliczius, Jonas (mirė 1659), Smolensko kanauninkas apie 1659 07 27, mirė (*LM* 130, l. 411v–412).

Zakževskis (Zakrzewski), Nikoranas, Alytaus klebonas apie 1686 09 28 (*LM* 143 registras, l. 33).

Zaleskis, Jurgis, Gainos klebonas apie 1695 01 14 (*LM* 145, l. 359).

Zaleskis, Laurencijus (mirė 1654), Pružanų klebonas apie 1654 02 23, mirė (*LM* 129, l. 63–64).

Zaleskis (Załęski), Zigmantas, Šerešovo klebonas apie 1655 03 20 (*LM* 129, l. 579–580).
Zavadzki (Zawadzki), Jokūbas, Beržininkų klebonas nuo 1649 03 01 (*LM* 124, l. 18v).
Zavdanskis (Zawdański), Jonas (mirė 1657), Lazdijų klebonas apie 1657 05 24, mirė (*LM* 131, l. 586).

Zaviša-Daugėla, Jonas Kristupas (1597–1661 03 09), Vilniaus kanauninkas nuo 1639, LDK didžiosios kanceliarijos regentas 1641 08 30–1649 05 06, Vilniaus arkidiakonas apie 1645, LDK didysis raštininkas 1649 05 06–1656 04 21, LDK dvasinis referendorius 1649 04 14(?) (05 06)–1656 04 21, Alytaus klebonas apie 1654 06 27, atsisakė (*LM* 128, l. 415–415v), Trakų prepozitas nuo 1654 05 25 (*LM* 128, l. 466), Vilniaus vyskupas 1656 10 16–1661 03 09.

Zdanovičius (Zdanowicz), Adomas, Smolensko kanauninkas nuo 1659 07 27 (*LM* 130, l. 411v–412).

Zelinskis, Jurgis, Berezinos klebonas nuo 1653 01 01 (*LM* 128, l. 269–269v).

Zelinskis, Lukas, Stakliškių klebonas apie 1661–1663, mirė (*LM* 132 registras, l. 100.)

Zenkavičius (Zienkiewicz, Zienkowicz), Mykolas Jonas (apie 1670–1762 01 23), Vilniaus kanauninkas nuo 1698 11 21 (*LM* 149, l. 475), Kražių klebonas 1699(?), 1721, Drūkšių klebonas nuo 1700 04 02 (*LM* 148, l. 314–315), Alvito klebonas 1713, 1717 (1717 sinodas, p. 148), Žemaičių arkidiakonas(?) 1718, Žemaičių sufraganas nuo 1718, LDK didysis raštininkas 1724 11 17–1729, Vilniaus vyskupas 1730 10 02–1762 01 23.

Zgirskis (Zgierski, Zgirski), Jonas Mikalojus (1653–1713 12 06), Vilniaus kapitulos notaras nuo 1681, teologijos daktaras nuo 1684 07 18, Vilniaus kanauninkas nuo 1681 ar 1683 maždaug iki 1693 02 19, paaukštintas į kustodus (*LM* 146, l. 626), Naugarduko klebonas, Nemunaičio klebonas nuo 1684 (*LM* 143 registras, l. 284v), Vilniaus kurijos generalinis ofi-
ciolas nuo 1688, Vilniaus kustodas nuo 1693 02 19 maždaug iki 1695 09 07 (*LM* 146, l. 625; *LM* 145, l. 333), Vilniaus Šv. Kazimiero koplyčios prepozitas nuo 1693 02 19 (*LM* 146, l. 628), Slonimo klebonas, Goniondzo klebonas nuo 1695 09 07 (*LM* 145, l. 332), Slonimo klebonas (*LM* 143 registras, l. 328; *LM* 146, l. 143), Vilniaus dekanas apie 1688, Vilniaus sufraganas 1696 01 02–1704, LDK didysis dvasinis sekretorius 1698 07 15–1704 04 13, Smolensko vyskupas 1706 01 25–1710 07 21, Žemaičių vyskupas 1710 07 21–1713 12 06.

Zgirskis, Juozapas Mykolas, Slonimo prepozitas nuo 1691 03 25 (*LM* 146, l. 143).

Zotokas, Stanislovas, Vabalninko klebonas nuo 1685 06 01 (*LM* 143 registras, l. 21).

Zubas Pranciškus, Žiežmarių klebonas nuo 1676 02 04 (*LM* 138, l. 66), 1717 (1717 sinodas, p. 147).

Žeminskis (Rzemiński), Florijonas, Smolensko dekanas iki 1649 12 08 (*LM* 124 registras, l. 143), Pozapowie(?) klebonas nuo 1649 05 11 (*LM* 124 registras, l. 27v), Radviliškio klebonas apie 1659 02 29 (*LM* 130, l. 446–446v), Žemaičių prepozitas.

Žolkevičius (Żolkiewicz), Kazimieras, Obelių klebonas nuo 1676 02 02 (*LM* 139, l. 24).

Žuchorskis, Benediktas Jonas (apie 1621–1695), Smolensko kanauninkas nuo 1661 07 20 (*LM* 134, l. 152v), Vilniaus kanauninkas nuo 1662, Vilniaus kustodas nuo 1673, Vilniaus vyskupijos administratorius 1684, 1686, Kauno klebonas prieš 1680 iki maždaug 1695 09 07 (*LM* 145, l. 334), Svyrių klebonas, Žemaičių kapitulos dekanas, Maltos vyskupas, Žemaičių sufraganas nuo 1681 04 14, Baltarusijos sufraganas(?) 1694–1695, Pabaisko klebonas nuo 1695 (*LM* 145, l. 335), Vilniaus dekanas.

? Vabalninko klebonas apie 1685 10 28, atsisakė (*LM* 143 registras, l. 28).

Gauta 2000 m. vasario mėn.

THE RULER'S PATRONAGE AND THE OFFICIALS OF THE CATHOLIC CHURCH IN THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA IN THE SECOND HALF OF THE SEVENTEENTH CENTURY

Summary

VAIDA KAMUNTA VIČIENĖ

Originally the patronage of the sovereign of the Polish-Lithuanian Commonwealth made the basis for the establishment of the Lithuanian Catholic Church. Later the nobility also participated in the process of the consolidation of the Church. In accordance with the patronage right the sovereigns appointed church officials to the newly established parishes and the diocesan chapters of Vilnius and Samogitia.

This article is based on the data of 229 privileges found in the books nos. 123-149 of the Lithuanian Metrica. They contain 164 full texts of such privileges, while others are mentioned only in the register. The privileges are not a very informative source, since they are recorded according to a standard formula.

The sovereign had a patronage right in 84 parishes of Vilnius diocese, in 14 of Samogitia, in 3 of Smolensk, in 2 of Livonia and in 8 of Lutsk – that made up ca. 30 percent of all the parishes. He also appointed deans to the richest and most important parishes of Raseiniai, Šiauliai, Kražiai, Geranainys, Anykščiai, Ramygala, Slonimas, and Trakai.

The privileges provide the researcher with some information about 309 church officials in the latter half of the seventeenth century. The appointments show the ruler's concern with the qualities of appointees, their level of education, origin, morality, loyalty to the Church and the state. Their educational background was quite sufficient, as a rule they had received full ordination as priests. The canons and other high officials had studied at the universities of Vilnius, Cracow or in Italy, and twelve of them had doctor's degrees. The command of Lithuanian and noble origin were preferred. None was allowed to have more than one parish.

Enjoying royal patronage church officials could expect greater success in their careers in state offices. According to this study, the largest group of church officials (16 persons) were royal secretaries. Other popular occupations were those of spiritual referendaries (eight) and spiritual secretaries (four) – these posts could be held only by ecclesiastical people. Church officials were heads of chanceries and treasury clerks – usually their careers began from these posts. The canons of the diocese of Vilnius (the biggest in the GDL) and other members of its chapter were also influential in the government of the state.

Trumpai apie autorę

Vaida Kamuntavičienė (g. 1974 m.) – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto doktorantė. Tyrinėja LDK bajorų politinių kultūrų, bažnyčios ir visuomenės santykius XVII a.